

Centralās vēlēšanu komisijas Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanām

ZIŅOJUMS

par Latvijas PSR Augstākās Padomes
vēlēšanu rezultātiem 1951. gada 18. februārī

Svētdien, 1951. gada 18. februārī, visā Latvijas Padomju Socialistiskajā Republikā notika LPSR Augstākās Padomes deputātu vēlēšanas.

Balsošanu visur sāka pulksten 6 rītā un to pabeidza pulksten 12 naktī. LPSR Augstākās Padomes vēlēšanas izvēlēja liela politiska rosme, vēlēšanu augsta aktivitāte un organizētība.

Centralā vēlēšanu komisija saņēmusi no visām Apgabalu vēlēšanu komisijām pilnīgas ziņas par LPSR Augstākās Padomes vēlēšanu rezultātiem. Visu vēlēšanu apgabalu vēlēšanu kopskaits līdzinājās 1.365.358 cilvēkiem, no viņiem LPSR Augstākās Padomes deputātu vēlēšanās piedalījās 1.364.928 cilvēki vai 99,97 procenti no reģistrēto vēlēšanu kopskaita.

Visos vēlēšanu apgabalos par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem balsoja 1.364.275 vēlētoji vai 99,95 procenti no visiem vēlētajiem, kas piedalījās balsošanā. Pret deputātu kandidātiem nobalsoja 568 cilvēki vai 0,05 procenti no vēlētoju kopskaita, kas piedalījās balsošanā. Saskaņā ar «Notikuma par LPSR Augstākās Padomes vēlēšanām» 79. pantu par nederīgiem atziti 85 biļeteni.

Pamatojoties uz «Notikuma par LPSR Augstākās Padomes vēlēšanām» 37. pantu, Centralā vēlēšanu komisija, izskatījusi materiālus par katru vēlēšanu apgabalu, reģistrēja LPSR Augstākajā Padomē ievēlētos deputātus visos vēlēšanu apgabalos.

Visi ievēlētie deputāti ir komunistu un bezpartejisko bloka kandidāti.

TAUTAS GRIBA

Tāpat kā dižajā Krievijas Federācijā, tāpat kā Gruzijā, Kazachijā, Azerbaidžanā, Lietuvā, Moldāvijā, Kirgizijā, Tadžikijā, Kareļu-Somu republikā un piecpadsmit autonomajās republikās, arī Padomju Latvijā pagājušo svētdien notikušās vēlēšanas vainagojušās ar staliniskā komunistu un bezpartejisko bloka spožu jo spožu uzvaru. Nupat aizvadītās vēlēšanas bija jauns socialistiskās demokrātijas triumfs, precīza un nepārprotama padomju tautu vienotās gribas izpausme.

Līdz ar savām vecākajām māsām, arī latviešu tauta vēlēšanās vienprātīgi apliecināja savu nesatricināmo uzticību padomju valdībai, bolševiku partijai un biedram Staļinam. Republikas Augstākās Padomes vēlēšanās piedalījušies 99,97 procenti no vēlētoju kopskaita, par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem balsojuši 99,95 procenti no visiem vēlētajiem, kas piedalījušies balsošanā.

Katram no mums labi pazīstama tā svētība sajūsmā, tas patriotiskais savijums, ko izjuta latviešu tauta, kad saņēma ziņu, ka mūsu labākais draugs un gādīgais tēvs J. V. Staļins ievēlēts par republikas Augstākās Padomes deputātu. Vienalga, kur esam bijuši vēlēšanu dienā, kādā vēlēšanu apgabalā mēs balsojam, li visur, iemežamī urnā biļetenu ar komunistu un bezpartejisko bloka kandidāta vārdu, mēs tai pašā laikā balsojam par Staļinu. Saņemusi liksmo vēsti, mēs pulcējamies svētku mitiņos, no visas sirds viens otru apsveicām, solījāmies ar krietnu darbu attaisnot lielo uzticību, ko latviešu tautai iedevuši cilvēki, kura vārds izīmē veselu laikmetu cilvēces vēsturē.

Savos lielajos svētkos mēs no visas sirds priecājamies līdzī slavenās Lēnina pilsētas darba laudim, lielajai krievu tautai, kas ar cildenu lepnumu atzīmēja biedra Staļina ievēlēšanu par KPFSR Augstākās Padomes deputātu. Mijotā vadona ievēlēšanai vēltitā mītiņā Leningradā bija pulcējušies ap 500 tūkstoš cilvēku. Varenā sajūsmā viņi apliecināja savu bezgalīgo mīlestību biedram Staļinam, nesatricināmo uzticību Lēnina-Staļina partijas dižajām idejām.

Padomju cilvēks sen jau izaudzis tik liels, ka par viņu ar pīlāni tiesībām varam sacīt — liks, vēstures veidotājs, savas un visas cilvēces nākotnes kalējs. Vēsturi viņš veido, nododams balsi par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem, apliecinādam uzticību un pilnīgu atbalstu padomju valsts konstruktīvajai miera un celtniecības politikai. Vēsturi viņš veido, diendienā palielinādam savu radošo ieguldījumu visas tautas kopīgajā darbā, celdams darba ražību un kvalitāti rūpnīcā, kolchozā, zinātnieka laboratorijā, gleznotāja darbnīcā.

Padomju cilvēka skaistā un varenā loma visas cilvēces likteņu veidošanā īpaši spilgti saskatāma tagad, taj genialajā starptautiskā stāvokļa apgaismojumā, ko sarunā ar «Pravdas» korespondentu sniedzis miera frontes vadonis J. V. Staļins.

«Miers tiks saglabāts un nostiprināts, — saka biedrs Staļins, — ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās rokās un aizstāvēs to līdz galam.»

Padomju tauta ir pati pirmā, kas miera saglabāšanu uzskatā par savu svētāko uzdevumu. To jo spilgti pierāda nupat notikušo vēlēšanu rezultāti. To pierāda arī lieliskais darba spars kāpinājums, ar ko visa padomju tauta atsaukusies biedra Staļina vēsturiskajam paskaidrojumam. Visa mūsu varenā Dzimtene ir kā milzīga druva, kur kuplā zelmenī sazēluš cilvēces nākotnes — komunisma asni. Un nevienam no mums nav un nevar būt citu domu, cita mērķa, kā kopī un sargāt šo druvi, lai asni pieņemams spēkā un augumā, savārpo, nobriest smagos zelta graudos.

Padomju cilvēka skaisties vēstīs uz rītdienu. Viņš skaidri zina, kas darāms, lai viņa kopī druva nekad nebradātu iebrucēja naglotais zābaks. To pirms pieciem gadiem neizmirstamajā 9 februāra runā plašos mērogos pateica biedrs Staļins: arvien vairāk un vairāk jāattīsta mūsu rūpniecība, jānostiprina padomju zemes ekonomiskā varenība, jāvirza uz priekšu zinātne un kultūra. Un to padomju cilvēks dara diendienā. Viņš cel gigantiskas spēkstacijas un kanālus, milzu rūpnīcas, ražo traktor, automobiļus, darba mašīnas, audumus, papīru, mēbeles. Viņš nosusina purvus, iekopj tūrumus, slāda mežus un dārzus. Viņš raksta un lasa grāmatas, dzied un sacer dziesmas. Vienīgi viszemiskākais apmetotājs var apgalvot, ka, visu to darīdams, padomju cilvēks apdraud mieru.

Ir viena lieta, ko padomju cilvēks patiešām apdraud. Ar savu darbu un savu paraugu iedvesdam cerību un sajūsmu imperialistiskā kapitāla jūgā smokošo tautu sirdīs, viņš ļoti nopietni apdraud Volstrita izperinātos jauna kara izraisīšanas un pasaules kundzības sagrābšanas plānus. Graujošu triecienu, sarunā ar «Pravdas» korespondentu atmākodams imperialistisko plēsonu agresīvo propagandu un praktisko politiku, šiem asinainajiem plāniem devis biedrs Staļins. Kā nekļūdīgu kompasu, kā paroli visa milzīgā miera draugu nometne uzņēmusi biedra Staļina genialo norādījumu:

«Kārs var kļūt nenovēršams, ja kara kurinātājiem izdosies ievilkt tautu masas melu tīklā, piekrāpt tās un ieraut tās jaunā pasaules karā.»

Tāpēc plašai miera saglabāšanas kampaņai kā kara kurinātāju noziedzīgo machināciju atmākošanas līdzekli pašlaik ir pirmšķirīga nozīme.

Šie vārdi pieskār starptautiskajai miera kustībai jaunu vērienu un mērķtiecību. Tie apbruņo cilvēci ar cerību, ka karš ir novēršams un parāda, kā tas panākams. Tie saliedē un mobilizē visas pasaules progresīvos spēkus vēl varenākai cīņai par mieru, par uzticību un draudzību starp tautām.

Uz starptautiskā stāvokļa izsmelošās analīzes, ko devis biedrs Staļins, savus lēmumus izstrādājot var balstīties un katrā ziņā balstīsies Vispasaules Miera Padome, kas pašlaik Berlīnē sapulcējušies pirmajā sesijā, lai apspriestu aktuālākos ilgstoša miera nodrošināšanas jautājumus.

Ar aizkustinājuma un pateicības asarām acis pie reproduktoriem pulcējās un lielā Staļina vārdus klausījās varonīgās korejiešu tautas dēli un meitas Pheņjanā un citās amerikāņu gangsteru sagrātajās Korejas pilsētās, ticību saviem spēkiem Staļina vārdi modināja miera cīnītāju rindās Anglijā, Francijā, Itālijā, Rietumvācijā un citās «maršalizētajās» Eiropas zemēs, cilvēki apņēmību pretoties Volstrita saimnieku avanturistiskajai politikai tie izraisīja Amerikas progresīvajos darbiniekos.

Ar darbiem, ar vēlēšanu urnās iemestajiem biļetieniem, ar aktīvo atsaukšanos J. V. Staļina vēsturiskajiem norādījumiem padomju tauta vēlreiz pierādīja, ka ir cienīga būt par paraugu un iedvesmotāju dižajā miera cīņā, ka tā dzīli izprot savu vadošo vietu dižajā miera frontē, savu godpilno atbildību par cilvēces un civilizācijas nākotni. Nav šaubu, ka padomju tauta, bolševiku partijas, genialā Staļina vadīta, savu pienākumu izpildīs — nosargās mieru sev un visai cilvēcei. Tāda ir padomju tautas griba.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

25. FEBRUARĪ

Nr. 8 (319)

BIEDRAM J. V. STAĻINAM

MASKAVĀ, KREMLĪ.

Dārgais un mīlotais Josif Visarionovič!

Rīgas pilsētas uzņēmumu un iestāžu darba laužu pārstāvji, sapulcējušies šodien mitinā sakarā ar Jūsu, mīlotais vadoni un qudrais skolotāj, vienprātīgo ievēlēšanu par Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas Augstākās Padomes deputātu no Rīgas 3. vēlēšanu apgabala, sūta Jums kvēlu, sirsnīgu sveicienu!

Liksmi, kā lielus visas tautas svētkus. Rīga saņai dija republikas Augstākās Padomes vēlēšanu dienu. Bezgalīga mūsu laime un neizmērojama mūsu pateicība, dārgais Josif Visarionovič, par augsto uzticību, kādu Jūs parādījāt Rīgas darba laudim, Pienemiet, mūsu dārgais vadoni un mīlotais tēvs, mīlestības un dziļas pateicības vārdus, kas nāk no pašas sirds.

Savienoto un autonomo republiku Augstāko Padomju vēlēšanās no jauna spilgti izpaudās padomju tautas nesatricināmā morālī politiskā vienība, tās saklātība ar Lēnina-Staļina partiju.

Jūs, biedri Staļin, nospraudāt grandiozo programu komunisma celšanai mūsu zemē. Realizēdama šo programmu, padomju tauta izvērtā milzīgu jauncelms darbu, sekmiņi izpildīja Staļina pēckara piecades plānu.

Jūsu tēvišķo gādību par tautu, par mūsu skaistās Dzimtenes — visas pasaules nesatricināmā miera balsta — uzplaukumu no jauna pauž dižās komunisma celtnes, kuras mūsu tauta nosaukusi par Staļina celtnēm.

Varonīgā padomju tauta droši rauos uz priekšu, celdama savu mierīgo laimīgo dzīvi par spīti anālu

un amerikāņu kara kurinātāju naidīgumam. Padomju Savienības konsekvētā miera politika iedvesmo mieru mīlošās tautas, stiprina viņās ticību saviem spēkiem, spēcina viņu apņēmību nosargāt mieru. Visas darba cilvēces, visu pasaules godīgo cilvēku skati pievērsti Jums, dižajam pasaules miera karognesējam.

Esam bezgalīgi pateicīgi Jums par nenoqurstošo tēvišķo gādību par mūsu pilsētu, par mūsu republiku, par Padomju Latvijas darba laužu dzīves un kultūras uzlabošanu.

Apsolām Jums, lielais vadoni un skolotāj, ar jauniem darba sasniegumiem attaisnot mums parādīto uzticību. Padomju cilvēkiem nav lielākas laimes kā strādāt un izpildīt Jūsu qudros norādījumus, kā būt pirmajās rindās cīnā par staliniskā komunisma celtniecības plāna realizēšanu.

Novēlam Jums, dārgais Josif Visarionovič, veselību un ilgu ilgu mūžu par prieku un laimi darba laudim!

Lai dzīvo mūsu varenā, dižā Padomju Savienība — tautu draudzība — un miera balsts visā pasaulē! Lai dzīvo lielā bolševiku partija — Lēnina-Staļina partija, kaujās rūdītais padomju tautas avangards, visu mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Lai dzīvo lielais komunisma cēlājs — genialais vadonis un qudrais skolotājs, miera karognesējs visā pasaulē, mūsu mīlotais biedrs Staļins!

(Vēstule pieņemta Rīgas pilsētas darba laužu mitinā 1951. gada 21. februārī)

Svinīga sēde Rīgā par godu Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes 33. gadadienai

Latviešu tauta kopā ar visu padomju zemi svinīgi atzīmēja Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes 33. gadadienu.

23. februārī Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātri par godu PSRS Bruņoto Spēku slavenajai gadadienai notika svinīga sēde, kurā piedalījās Rīgas pilsētas darba laužu deputātu padome un Latvijas K(b)P pilsētas komiteja kopā ar sabiedrisko organizāciju un Padomju Armijas pārstāvjiem.

Teatra zāle greznota sarkaniem karogiem. Skatuves centrā — liels mirdzošs Uzvaras ordeņa makets. Skatuves dziļumā ziedu un zaļumu ietvarā novietoti V. I. Lēnina un J. V. Staļina krūšu tēli. Pie kaujas karogiem stāva goda sardze.

Svinīgajā sēdē bija klāt Rīgas fabriku un rūpniecī stachanovieši, pilsētas partijas un padomju aktīvi, inteliģences un Padomju Armijas pārstāvji.

Pulksten 7 vakarā... Pie prezidija galda iepem vietas Latvijas K(b)P CK sekretars b. J. Kalnbērziņš, Latvijas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētājs b. V. Lācis, Latvijas K(b)P CK sekretari bb. F. Titovs un P. Litvinovs, Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētāja vietnieki bb. O. Auguste un K. Cielavs, Baltijas kara apgabala karaspēka pavēlnieks armijas ģenerālis I. Bagramjans, Latvijas K(b)P Rīgas pilsētas komitejas sekretars b. K. Novikovs, Rīgas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs E. Apins, ministri, ģenerāļi, kā arī Padomju Latvijas galvaspilsētas izcilie stachanovieši, partijas un sabiedrisko organizāciju pārstāvji.

Rīgas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs b. Apins atklāj svinīgo sēdi. Orķestris atskapo PSRS Valsts himnu un Latvijas PSR himnu.

Vēlānām, ilgi nerimstošām ovācijām skanot, svinīgās sēdes goda prezidijā

ievēlē VK(b)P CK Politbiroju ar padomju tautas lielo vadoni, miera karognesēju visā pasaulē — biedru J. V. Staļinu priekšgalā.

Ziņojumu par Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes 33. gadadienu sniedza ģenerālleitnants A. Muchins.

Klātesošie ar vētrainu ovāciju uzņem suminājumus par godu padomju tautas un viņas Bruņoto Spēku uzvaru iedvesmotājam un organizētājam, darba laužu lielajam vadonim un skolotājam — biedram J. V. Staļinam. Visi pieceļas. Dzirdami saucieni: «Lai dzīvo dižais miera karognesējs biedrs Staļins!», «Slava lielajam Staļinam!», «Biedram Staļinam — urā! Teatra zālē nodard spēcigs «urā».

Ar lielu sajūsmu svinīgās sēdes dalībnieki pieņēma apsveikuma vēstuli biedram J. V. Staļinam.

Pēc svinīgās sēdes notika plašs svētku koncerts.

Mēs esam par mieru un sargājam mieru!

A. Lavrova plakats

KOPSOLĪAR TAUTU

Latvijas Padomju mākslinieku savienības I kongresam sanākot

ARTURS LAPINS

Rīt sanāks I Latvijas Padomju mākslinieku savienības kongress, kam jāno-
vērtē līdz šim noietais cēla posms un
jānosprauz tālākās Latvijas padomju
mākslas attīstības līnijas.

Padomju iekārta latviešu tautai de-
vusi un nodrošinājusi neierobežotā pla-
šas attīstības iespējas. Pēc kara piecga-
des izpildīšanas rezultātā Latvijā ir
kluvusi par industriālu un socialisti-
kās lauksaimniecības zemi. Rūpniecība
ne tikai pārsniegusi pirmskara līmeni,
bet ieguvusi arī pavisam jaunu kvalita-
tīvu seju, paplašinājusies un kļuvusi
daudzveidīgāka, radījusi jaunas kvali-
ficētu strādnieku un darba vadītāju
kadru. Latvijas laukos pabeigta kolek-
tīvizācija, ieradusies jauna, spēcīga,
nereizdēta tehnika. Kolchoznieki sā-
kuši celt ārpilsētās.

Uz republikas ekonomiskā uzplauku-
ma pamatiem plaši un krāšņi attīstās
jaunā kultūra — socialistiska pēc sa-
tura, nacionāla pēc formas. Plaukst arī
latviešu padomju literatūra un māksla.

No pirmām Padomju Latvijas dienām
latviešu mākslinieki sāka iet ceļu, ko
padomju mākslai norādījis biedrs
Stalins. Bet tikai tagad viņi var teikt,
ka ir cieši un droši nostājušies uz tā,
guvusi pirmos izšķirīgos panākumus,
kas iezīmējuši principiālu lūzumu un
jauna, pilnvērtīgāka posma — sāksanos.
Tāpēc arī tikai tagad ir vieta un laiks
sanākt Padomju Latvijas mākslinieku
kongresam, lai rezumētu panākumus un
klādas, lai organizatoriski labāk pie-
mērotos jaunajam prasībām, ievērojot
jaunu vadi un savu darbu pilnā mērā
pieskaņojot padomju dzīves jauncel-
mes darba ritmam.

Ārkārtīgi zema, pagrimsuša stāvokļa
dēļ, kādā atradās latviešu tēlotāja māks-
la buržuāziskās Latvijas laikā, kur
dažādos dekadentiskos slinkovirzījumos
sadrūmstalošās mākslinieku organizā-
cijas nika un izvirta Vakareiropas indi-
vidualisma un formalisma kultū, kur,
atruktu no tautas interesēm un sākotnē-
ji latviešu tēlotāja mākslas dzīvības
avotā — klasiskās krievu realitātes
mākslas skolas tradīcijām, latviešu
māksla draudēja pilnīgi degradēties,
nostaigātais attīstības posms bija pilns
šķēršiem un grūtībām.

Latviešu tēlotāja mākslas posta stā-
vokli vēl jo vairāk padziļināja vācu
fāšistu okupācijas gadi. Lielais vai-
rums latviešu tēlotāju mākslinieku, kas
auguši, veidojušies un ilgus laikus atra-
dušies kapitālistiskās iekārtas apstākļos,
bija ideoloģiski un tehniski nesagatavo-
ti padomju mākslas prasību priekšā,
nespēja patiesi, realitiski attēlot dzīvi
tās vēsturiskajā attīstībā.

Pēc vācu okupantu padziļināšanas, Lat-
vijas Padomju mākslinieku savienība,
līdztekus organizatoriskās atjaunošanas
darbam par savu visu pirmo uzdevumu
stādīja latviešu mākslinieku idejiski
mākslinieciskās virzības pārkārtošanu.
Mākslinieku savienības orgkomiteja
meklēja ceļus un ceļus izmantot visus
līdzekļus, lai ierosinātu un pamudinātu
māksliniekus sākt radīt tādas dar-
bus, kas atspoguļotu padomju īstenību
un paver attīstības perspektīvas uz ko-
munistu. Darbs veicās lēni, jo bija saī-
stīts ar mākslinieku pāraugšanu domā-
nā un pasaules uzskatos. Bez tam, Māks-
linieku savienības vadība ne vienmēr
mērķtiecīgi un efektīvi organizēja māks-
linieku ideoloģisko un profesionālo ap-
bruņošanu, kaut gan tā tiecās izmantot
un pielietot brālīgo republiku pieredzi.
Tikai ar 1947. gada izstādē sākas red-
zamāka un īstāka latviešu padomju
mākslinieku tuvināšanās padomju te-
matikai, kad viņi sāka saprast, ka so-
cialistiskais realisms ir jaunas pakāpes
māksla, kas, balstoties uz klasiskā mān-
tojuma apgušanu, atspoguļo socialisti-
ko īstenību un iejūsmo, pamudina pa-
domju darba laudis tālākam darbam un
cīņai par komunistu. Mākslinieki sāka
arī nākt pie atzinības, ka realitisko iz-
teiksmes līdzekļu, realitiskas formas
apgūšana padomju mākslā nav domājā-
ma atrastībā no padomju tematikas.

Radikālu lūzumu un dzīvīgu rosmi
latviešu padomju mākslā, tāpat kā visā
padomju kultūrā, ienesa vēsturiskie
VK(b)P CK lēmumi ideoloģiskos un
mākslas jautājumos. Stingri ņemot, ti-
kai pēc šo lēmumu pamatīgās apguša-
nās varām sākt runāt par latviešu pa-
domju tēlotāja mākslas sākumiem. Šie
lēmumi tieši un skaidri parādīja ceļu
uz pilnvērtīgu padomju mākslas darbu
radīšanu, padomju īstenības atspoguļo-
šanu, deva mākslinieku rokās ieročus
pret formalisma un bezidejiskuma pā-
līkām. VK(b)P CK lēmumu mācības
gaismā sūstās noteiktā latviešu māksli-
nieku pievēršanās padomju māksliniec-
ku uzdevumiem un nopietna to ceļu un
līdzekļu izmantošana, kas nodrošina šo
uzdevumu izpildi. Ar šiem lēmumiem
iesākās noteiktā un atšķirīga, principiā-
lāka cīņa pret buržuāziskās ideoloģijas
un estētiskās pāliekām mītu mākslā,
tūlītā un tiešākā mākslinieku ieska-
tīšanās padomju dzīvē, centieni eska-
tīt galveno, jauno, dzīstošo un augošo.
Sākās nopietnāka pievēršanās krievu
klasiskā realisma mākslas skolai, tās
un latviešu veco meistaru realistu
māksluma apgušana, brālīgo republiku
mākslinieku pieredzes studēšana un iz-
mantošana.

Izcila nozīme latviešu padomju māks-
las tapšanā bijusi brālīgo republiku,
īpaši krievu padomju mākslinieku tie-
šai palīdzībai. No pašām pirmajām Lat-
vijas padomju mākslas organizēšanās
dienām latviešu mākslinieki saņēmuši
no Maskavas un Leningradas vadošajiem
meistariem, mākslas zinātniekiem
un mākslinieku organizācijām tiešu
palīdzību radošos, teoretiskos un orga-
nizatoriskos jautājumos. Padomju tau-
tu brālīgās sadarbības un palīdzības
rezultātā latviešu padomju māksla ir
iespējusi ievērojami ātrāk un vieglāk
tuvoties saviem šīsdiens sasniegumiem.

VK(b)P CK vēsturiskie lēmumi, uz-
stādīdami noteiktas un stingras, nelo-
kāmas prasības māksliniekiem kā ideolo-
ģiskās frontes cīņai, panāca arī
Latvijas Padomju mākslinieku savienī-
bas rindu lielāku tīrību. Padomju dzī-
ves attīstībā nostāma pie malas tos
mākslas darbiniekus, kas negribēja at-
tīstīties vai arī par lēnu attīstības pa-
domju mākslas prasību virzienā. Dzi-
ve rāda, ka šis process turpinās. Pēdē-
jās izstādēs vairs neredzam veģetu virk-
ni mākslinieku, kas latviešu padomju
mākslā pašā sākuma posmā bija ieņē-
muši redzamu vietu, bet vēlāk nespēja
solot līdz padomju darba lauzu pie-
augošajām prasībām. Starp pēdējā
laikā aplūkotajiem māksliniekiem ir
tādi vārdi kā: J. Liepiņš, K. Ubāns,
O. Jaunrājs, R. Pinnis, J. Rikmanis
u. c. Organizatoriskās atvaidzināšanās
solis bija 1950. gadā izveidātā Māksliniec-
ku savienības biedru pārrēķinācija. Tā-
nī pašā laikā Savienībā par kandidā-
tiem un biedriem tika uzņemta liela
grupa jauno mākslinieku, kas Akade-
mijas beigšanas diplomdarbos vai iz-
stādēs bija sevi parādījuši par sīk-
lēm talantiem, labi sagatavotiem pa-
domju mākslā jaunajiem kadriem.

Paceļot savu idejiskā politiskā līme-
ni, piegriežoties padomju tematikai, ap-
gūstot realitiskos izteiksmes līdzekļus,
lielākā daļā latviešu padomju māksli-
nieku ātrām soliem ir gājuši uz socia-
listiskā realisma mākslas darba izpra-
ni. Izaudzis padomju mākslinieku ak-
tīvs, kurš papildinās ar jauniem kad-
riem. Šis aktīvs arī bijis tas, kas devis
Latvijas padomju mākslas redzamākos
darbus. Lai minam tādus piemērus kā
O. Skulmes «Lauku pasta nodalīj», kurā
tēlota biedra Stalina Rakstu saņemša-
na kolchoza pasta nodalīj, vai «Ceļā
uz dziesmu svētkiem», un dzili idejiskās
temas, mēģinājumu, «V. L. Lepins
LSDSP kongresā Briselē»; E. Kalniņa
«Jauno buru» un «Baltijas flotes mā-
nevrus»; A. Egles «Tiltā būvi pār Daug-
gavu»; J. Tilberga gleznotus portretus
u. c. Redzamā panākumus šī gada Vis-
savienības mākslas izstādē ar gleznu
«Miera draugi», gūst S. Gelbergs, ievē-
rību pelna N. Breikša glezna «Kokma-
terialu sagāde». Ierosināta nozīme ir
lielajā J. Vilumaņa, A. Melnāra, A.
Magna kompozīcijai «Strādnieku de-
monstrācijas apbruņošana 1905. g. Riā».
Realitiskās aģitācijas virzienā atzīstā-
mā A. Zviedriņa un H. Lūkums.

Kolchozu tēmu lielākās veiksmīgās
gleznās veikuši A. Pankōks («Brīgāzu
maīna»), H. Veldre («Kolchoza ganā-
mā») un Dž. Skulmes, O. Urbāna,
A. Mucenika brigādē («Sējas plāna ap-
spriešana kolchozā»). Pie mūsu padom-
ju glezniecības labākiem sasniegumiem
jāpieskaita arī jaunākās paaudzes glez-
notāju darbi — V. Kirilova «Atgrieša-
nās no plaujas», I. Stradiņa chirurga
Pirogova portrets, V. Janševska glave-
nās slaucējas Lazdinas portrets un
L. Priedes, V. Dišlera un T. Jankeviča
diplomdarbi.

Skulptūrā redzamākos darbus līdz
šim devuši T. Zalkalns — padomju in-
telīģences pārstāvu krūšu tēlus,
K. Zemegs — figurālas statujas, starp
kurām atzīmējama J. V. Stalina mo-
numentālā statuja; A. un J. Brleži —
J. V. Stalina statuju; lautas dzejnieka
Raina pieminēklā mētus; A. Brīde pa-
domju bērnu un skolnieku statujas;
E. Melders stacionārie krūštieši un
zēna statuju. Tematiskā skulptūrā pār-
dzīvojamā pilnu grupu devis L. Bu-
kovskis («Fašisma upuri»), dzīvas eks-
presijas pilnu dirigenta Jansona por-
treto veidojusi M. Lange. Ar lielu neatlai-
dību J. V. Stalina tēlu cēnsā atveido-
ja skulptors A. Partispanjans. Labs sa-
sniegums devuši arī skulptoru jaunā-
kās paaudzes pārstāvi: V. Zēvalde,
(baletdejojājas Priedes statuja), L. No-
voženeča («Pionieri»), M. Fūrmans
(«Leningradas aizstāvē»), A. Gaillits
(«Fabriciuss»).

Mazāk veiksmes padomju grafikas
laukā. Šis nozares mākslinieki ar
māz izņēmumiem nav atbrīvojušies no
estētizēšanas un, lai cik pretrunīgi tas
arī būtu, kūrāk piegājuši padomju
tematikai risinājumam. Nopietnāk sa-
sniegumi ir grāmatu grafikā, kur re-
dzamākais autors ir V. Valdmāns ar
ilustrācijām V. Lāča romāniem «Vētra»
un «Putni bez spārnēm».

Uz socialistiskā realisma stabilā cē-
lā nostājušies republikas galvaspilsētas
vadošo teātru skatuves gleznotāji. Teā-
tra glezniecības nozarē ir pirmā latviešu
padomju tēlotāja mākslas nozare, kas
divreiz izpelnījusies augstāko valdības
atzinību — Stalina premiju (O. Skulmes
ietērs Raina lūgai «Uguns un nāks»
un A. Lapina — Musorgska operai
«Boris Godunovs»).

Jā, vērtējot Padomju Latvijas tēlotā-
jas mākslas sasniegumus, padomju te-
matiskās paplašināšanas un zināmu ide-
jiski māksliniecisku padziļināšanos uz-
skatām par galveno panākumu socialisti-
skā realisma cēlā, tad tomēr šis pa-
nākums nekādā ziņā nav tāds, kas lau-
tu vietu armierinājumam. Latvijas pa-
domju tēlotāja māksla vēl tālu nav
aptvērusi visu padomju dzīves un in-
terese daudzpusību. Gandrīz neskatī-
latviešu tautas vēstures progresīvie
pagātnes momenti, pilnīgi bez atspogu-
ļojuma palikuši latviešu tautas labā-
kās daļas līdzdalība Lielās Oktobra so-
cialistiskās revolūcijas cīņās, darba lau-
žu cīņā par atbrīvošanos no kapitālisma
eksploatacijas buržuāziskās demokrā-
tijas un fašistiskās diktatūras laikā, līdz-
dalība Lielajā Tēvijas karā un daudz

citu svarīgu tēmu. Tas ir jūtams robs
sasniegumu ainā, kas prasa steidzamu
aizpildījumu.

Tādu darbu daudzumu, kam būtu
pilnvērtīga, ilgstoši pastāvoša nozīme,
kas būtu stūrakmeni latviešu padomju
mākslas vēsturiskā attīstībā uz laiku
laikiem, — mazina idejiski māksliniec-
iskā dziļuma un pilnbrīduma trū-
kums. Šinī virzienā mūsu māksla vēl ir
puscēlā. Tā gan ir aizgājusi, vai sā-
kusi aiziet no impresionistiskā mēla,
improvizācijas, bet nav vēl nonā-
kusi līdz pilnvērtīgai, augstā līmenī
organizētai gleznei, skulptūrai. Mūsu
tēlotāji mākslinieki gan sākuši saskatīt
un saprast jauno, dzīvo, bet savā mē-
stārbībā nav aizgājuši līdz dzīves īstenī-
bas atspoguļošanas noslēpumiem un ne-
prot vēl atrast notikuma būtisko satū-
ru. Bez tā parādīšanas, atklāšanas, un
izskaidrošanas mākslas darbs paliek
neaktīvs un nesasniedz mērķi. Vien-
aldzīgs un neievilnīgs paliek arī skati-
tājs. Tas ir fakts, kas visnoteiktāk spie-
mūdienu mākslinieku iet mēcībā īpaši
pie krievu klasiskās realistiskās māks-
las vēsturiskā mantojuma. Šeit ir
lielākie pievēršamie, jo katrs no
iepriekš minētajiem mūsu padomju tē-
lotāja mākslas, īpaši glezniecības dar-
biem, lielā mērā cieš šā trūkuma dēļ.
Šajā ziņā mūsu māksla atpaliek ne tikai
no klasiskajiem paraugiem, bet sevišķi
no lielās, daudz nacionālās padomju māks-
las labākajiem sasniegumiem. Latviešu
padomju mākslas idejiski māksliniecī-
kās padziļināšanas darbs uz VK(b)P CK
lēmu norādījumu pamata ir galve-
nais tuvākais uzdevums.

Mūsu padomju mākslas labākie sa-
sniegumi vēl nav atbrīvojušies no bur-
žuāziskās estētikas un formalisma
paliekām. Lielu un dziļu saturu ne vien-
mēr tiek ietverts atbilstošā formā. Liel
sevi manīt sasteigtība, metveidība, zi-
mējuma un raksturojuma nevarība,
kurā padomju cilvēka tēls kļūst, izplēn,
sakropojas vai arī sastingst sausā
naturalistiskā grimasē, schemā, karikatūrā.
Ipaši mūsu ainavu glezniecībā vēl
stipri cieš no impresionisma (Meln-
bārdis), vizionarisma (E. Kalniņš), este-
tisma (Ubāns), dekoratīvisma (Svempis,
Jaunrājs, Melnārs), pat tādā mērā, kas
neļauj runāt par realitisku, tēlainu,
īstenību atspoguļojošu ainavu, aina-
vu — gleznu.

Mākslinieku savienības orgkomiteja
visumā gausi un glēvi cīnījusies pret
buržuāziskā estētikas un formalisma iz-
paudumiem un paliekām. Vēl daudz,
pat jaunākās paaudzes, mākslinieku
apziņā nav izgaissušas «māksla mākslai»
teorijas lielākas vai mazākas atliekas,
par to liecina tas, ka atrodam tādus māks-
liniekus, kas, tā teikt, glezno uz diviem
mobertiem: uz viena «pasūtījumu»
valstij — «atbilstoši tās prasībām», uz
otra «priekš.sevis» — pēc «pārliecības».

Mēldējot pēc tādas atpaliecības (māks-
ti sakot) cēlojiem, tos nenāksies grūti
atrast. Orgkomitejai savā atskaitē būš
jāatzieta, ka tā gandrīz nekādā mērā
nav piegriezusī Savienības biedru siste-
matiskai, neatlaidīgai un kontrolētai
ideoloģiskai politiskai izglītībai. Tai būs

daļas ar lielāku skaitu darbu nekā
agrāk. Šos panākumus sasnieguši mūsu
vīdējas un jaunākās paaudzes māksli-
nieki, kamēr vecākās paaudzes meis-
tari šoreiz atpalikuši. Grafiki nebija
laikā sagatavojušies. Tādēļ mūsu tēlo-
tāja mākslas šī nozīme Maskavā nav
nemas redzama. Tas ir liels robs un
trūkums, par ko būs īpaši jārunā un jā-
spriež. Maskavas izstādē aktuāla ir
interesantā politiskās satiras nodalī,
kur redzami izcilāko meistaru L. Kuk-
rinika, B. Jefimova, L. Soiferisa,
J. Ganja un citu daiļrade, mūsu repu-
liku šajā žanrā pārstāv mākslinieks
S. Haskins.

Loti ievērojamu daļu no darbiem, ko
skatām Visavienības mākslas izstādē,
radījušas mākslinieces sievietes. Tas no
jauna apliecina plašās tiesības un ne-
ierobežotās iespējas visās dzīves noza-
rēs, kādas sievietēm nodrošinājusi pa-
domju iekārta.

Visavienības tēlotāja mākslas 1950.
gada izstādē saista visas mūsu socia-
listiskās Dzimtenes tautu uzmanību. Lai
ar to varētu plašāk iepazīties, esam
komandējuši uz Maskavu vairākus jau-
nos māksliniekus: Dž. Skulmi, V. Zē-
valdi, V. Janševsku, V. Kalvānu,
V. Karjakinu, V. Kirilovu un citus.

Dienās, kad sanāc Latvijas Padomju
mākslinieku savienības pirmis kong-
ress, kad mūsu darbā ievadāms jauns
posms, pieredzei un izstādēm, kādus
gustam Visavienības izstādē, ir ļoti svarī-
ga loma.

Tēlotāja mākslas vispārējais pacē-
lums socialistiskajā Dzimtenē nodrošina
mums visas iespējas strādāt veiksmī-
gāk nekā līdz šim. Ar tādu pārticību
esam gatavojušies savam pirmajam
kongresam.

sarkstot jāatklāj fakts, ka no 140 Sa-
vienības biedriem tikai 110 ir beiguši
Marxisma-leninisma universitāti un
mācās tāni tikai 20. Šis fakts mums at-
klāj arī mākslas darbu zemā ideoloģi-
ki mākslinieciskā līmeņa galveno cē-
loni.

Kongress nevarēs paiet garām jau-
tājumam par kritiku un paškritiku. Tas
katrā ziņā atklās tās zemo līmeni Lat-
vijas Padomju mākslinieku savienībā.
Mākslinieku savienība nav pietiekami
rupējusies par kritikas un paškritikas
organizēšanu, nav rīkojusi nopietnas
diskusijas par mākslinieciskās jaun-
rades jautājumiem. «Ja nav radošu
diskusiju», — sacīja A. Zdanovs sākarā
ar VK(b)P CK lēmumu par V. Murodeli
operu «Lielā draudzība», — «nav kri-
tikas un paškritikas, tad nav virzības
uz priekšu. Radošā diskusija un objek-
tīva, neatkarīga kritika — tas jau
kļuvis par aksiomu — ir svarīgākā
radošas attīstības noteikums. Tur, kur
nav kritikas un radošas diskusijas, ap-
skatīt attīstības avots, izveidojas siltu-
nīcas, anstākļi ar sasmakušu gaisu, sa-
stingumu.» Diskusijas, kritiku un paš-
kritiku lietlīgā un principiālā līmenī
nav pratušas un radošas piekopt arī
sekciju vadības. Orgkomiteja ļāvuši
mierīgi iznīkt un likvidēt mākslas
vēstures un teorijas sekcijas. Kritikas
un paškritikas trūkums lielā mērā
radījis dziļus robus arī Latvijas pa-
domju mākslinieku sasniegumos. Līdz-
tekus orgkomitejas bezrūpībai par sek-
ciju darbu, tas izskaidro arī sekciju
nespēju pienācīgi veikt konkrētos uz-
devumus.

Sekcijas, kas savā sumā ir visa Māks-
linieku savienības, nav organizējušas
plašākas satikšanās ar darba laudīm,
lai dzirdētu viņu spriedumu, kritiku
un pēc tam izdarītu secinājumus par
sava darba saskaņu ar padomju lauzu
prasībām. Glezniecības, tēlniecības un
grafikas sekcija nav sarīkojusi ne-
vienu izstādi gandrīz visos klubos un ga-
lvasiņās lielajās rūpnīcās. Tās nav
atradušas ceļu uz masām. Īpaši tas jā-
seka par grafikas sekciju.

Dekoratoru un rotātāju noformētāju
sekcija daudz darījusi, izdalojot māks-
linieciski izveidojot izstādes, vēlēšanu
teātriskus un klubus, bet tā nav spējusi
laikā un kvalitatīvi izpildīt pēdējā
vislielāko un atbildīgāko uzdevumu —
Latvijas PSR paviljona noformēšanas
darbu projekta izstrādāšanu Visavienī-
bības Lauksaimniecības izstādē Mas-
kovā.

Teātru dekoratoru un skatuves gē-
notāju nav nopietni izstrādājuši nevienu
lugas uzdevumu, nav mobilizējuši sa-
vu uzmanību padomju lauzu dekoratīvā
ietēra uzlabošanai, nav pacēlušī jau-
tājumu par jaunu dekoratoru kadru
sagatavošanu un saistīšanu teātros, nav
arī mēģinājuši atrisināt problēmu par
cēlojotiem teātriem un izbratuma iz-
rādēm piemērotā, mākslinieciski vērtīgā
dekoratīvā ietēra radīšanu.

Lietiskās mākslas sekcija maz nodar-
bojusies ar jaunu formu meklējumiem
un nav nekā darījusi, lai savu mākslu
saistītu ar mašintehnikas ražošanas
veidu un savas mākslas labākos sa-
sniegumus ieviestu rūpniecībā.

Visi šie sekciju un līdz ar to visas
Mākslinieku savienības darba trūkumi
liecina, ka mūsu mākslinieki vēl nav
pilnīgi un dzīvi piemērotos tempos
ieslēgušies padomju mākslā un māks-
linieku uzdevumu pildīšanā.

Tas rāda, cik daudz darba veicama
kongresā jaunievēlētajam Latvijas Pa-
domju mākslinieku savienības centra-
lajam organam. Vēl un vēlreiz no
jauna būs jāatgriežas pie VK(b)P
CK lēmumiem un to glēdzieni jāpie-
mēro katrā mūsu padomju mākslas no-
zarē, lai tās pilnvērtīgi, bez atleides
kalpotu padomju tautas interesēm. Jaun-
ajai valdei radikāli jāuzlabo vispārē-
gais idejiski mākslinieciskās virzības
vadītājs un jaunrades sekmju notei-
cējs — ideoloģiskās audzināšanas darbs
mākslinieku saimē, jāstimulē kritika
un paškritika, jāatjauno savs teoretis-
kais centrs — mākslas vēstures un
teorijas sekcija, tā jāpadziļina ar talen-
tiem jauniem kadriem un jāaudz-
dē pilni latviešu mākslas vēstures pro-
blemas.

Mākslinieku savienības jaunajai va-
dībai jānosaka cīņa par buržuāzisko
atlieku izskaušanu un jāpastiprina po-
litiskā modrība, lai Savienības darbu
pasargātu no buržuāzisko nacionalistu
un kosmopolītu aģentu indes.

Jāpiegriež izcila vērība mākslinieku
kvalifikācijas celšanai, kvalificētas
teoretiskās konsultācijas nodrošināšanai
un mērķtiecīgai jaunrades koman-
dējumu izmantošanai. Jānovērs līdži-
nējās orgkomitejas galvenais organiza-
toriskais un vadības trūkums, nodib-
not stingru kontroli par savu lēmumu
izpildīšanu.

Padomju valdība un bolševiku parti-
ja Latvijas padomju māksliniekiem
daudz palīdzējusi, dāvājusi lielu uzticī-
bu. Padomju Latvijas māksliniekiem
jākļūst par pilnvērtīgiem komunistu
cēlojiem, ideoloģiskās frontes cīņā-
jiem. Padomju Latvijas tēlotāja māks-
lai ir visas dotības kļūt par varenu
tautas audzinātāju komunistiem, tai ir
visas iespējas radīt lielā Stalina laik-
meta cienīgus mākslas darbus.

Literatūras un Mākslas "Intervijas"

Neaizmirstami iespaidi

Šinīs dienās no Maskavas atgriezies
Latvijas Padomju mākslinieku savienī-
bas atbildīgais sekretārs H. Lūkums.
Viņš apmeklēja arī Visavienības tēlo-
tāja mākslas izstādi. Sarunā ar mūsu
līdzstrādnieku b. H. Lūkums pastāstīja
savus iespaidus šai izstādē:

Nesen «Pravda» savā ievadrakstā no-
rādīja, cik cildens ir padomju māksli-
nieku uzdevums monumentālos darbos
parādīt padomju tautas daudzpusīgo
dzīvi, atklāt mūsu laikmeta dziļumu.
Tādēļ arī pirmais un pats dziļākais
iespāids, ko guvu Visavienības tēlotā-
jas mākslas 1950. gada izstādē, bija tas,
ka tur atkal no jauna skaidri redzēju,
kāda mērā bolševiku partijas vadība,
sekojot tās norādījumiem, padomju
tautu gleznotāji, grafiki un skulptori
arvien sekmīgāk atstina mīnēto uz-
devumu. Izstādē ar savu darbu temām,
izteiksmes pārticību, izstrādību, talantu
īpatnībām patiešām atsaucas uz visām
padomju patrioti aktualitājam domām
un pārdzīvojumiem.

Šai daiļdarbu klāstā dziļi savijto un
valdīnā padomju tēlotāja mākslas
tūlītā tautai, socialistiskās cēlniecības
plaukmei visās mūsu Dzimtenes malās,
padomju strādnieku šķirās un kolchozu
zemniecības tādāšanā darbam, pa-
domju zinātnes un kultūras dzīvē. Tas,
bez šaubām, ir jauns socialistiskā rea-
lisma daiļrades metodes konkrēts pa-
nākums. Tas īpaši jāņem vērā Padomju
Latvijas māksliniekiem, pastiprinot cīņu
pret impresionisma un naturalisma pa-
liekām, kuras vēl izpaužas jauno pa-
domju republiku mākslinieku praksē.

Visavienības izstādē konkrēti no-
rāda, kādus iespaidīgus rezultātus no-
drošina mākslinieku darbs kolektīvā —

brigādēs. Tādā veidā radītas vairākas
gleznas, kuras vēltas padomju māks-
linieku pašam atbildīgākajām, vissva-
rīgākajām temām: gleznas, kurās attē-
lota cilvēces gēnija V. I. Lēnina dzīve
un darbs, visas progresīvas cilvēces
vadona, dižā miera karognesēja
J. V. Stalina personība, bolševiku parti-
jas loma komunisma celtniecībā.

Izstādē blakus žanra kompozīcijām
redzamas arī realitiski spilgtas, jūti
bagātas socialistiskās Dzimtenes dabas
ainavas, kļūdas dabas gleznojumi, kas
arī sasauca ar padomju cilvēku gaišo,
rosmes pilno dzīves uztveri.

Mākslinieku sevišķi svarīgu tēmu —
cīņu par mieru, cilvēces vareno kustību
pret jauna kara kurnināšiem izstādē
pārstāv daudzi idejiski un emocionāli
spilgti darbi. Lielā apmēra gleznā
«Miera vārds» ukraiņu gleznotāji
V. Vichlinskis, B. Žukovs, E. Levins,
L. Černovs un L. Smatko attēlo Ligu-
ma parakstīšanu par draudzību, sāvē-
nību un savstarpēju palīdzību starp
Padomju Savienību un Ķīnas tautas
republiku.

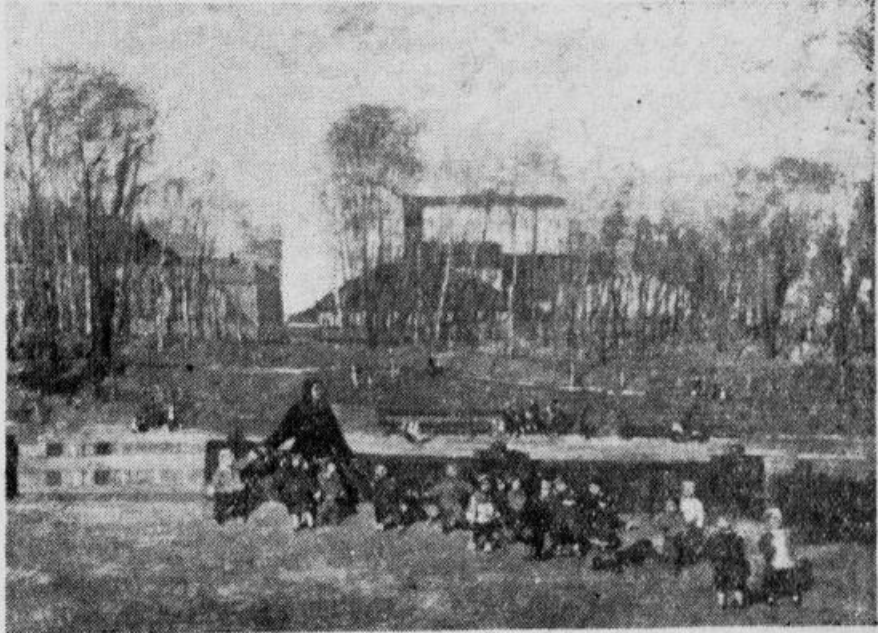
Blakus Maskavas un Leningradas
mākslinieku darbiem krievu padomju
mākslinieku jaunradei virkni vērtīgu
daiļdarbu eksponējušas pārgājušas pa-
domju republikas. Izstādes apmeklētāju
uzmanību saista Gruzijas, Armēnijas,
Baltkrievijas un citu republiku tēlotāja
māksla. Personīgi gribu minēt igauņu
mākslinieku A. Hoidres, P. Ävika un
L. Miko iespaidīgo gleznu «Augošā
Igaunijas PSR rūpniecība» un lietuvju
skulptoru B. Vešnaukas un N. Petru-
liša darbu «Cetur komunistu noģau-
šana», kuri man īpaši palikuši atmiņā.

Padomju Latvijas mākslinieki Vis-
avienības izstādē Maskavā šogad pie-

VISSAVIENĪBAS TĒLOTĀJAS MĀKSLAS IZSTĀDE MASKAVĀ

1. N. Breikša glezna «Meža darbi», 2. A. Briedes skulptūra «Jaunā mičuriete», 3. G. Matvejeva glezna «Mūsu pavasaris».

UKRAINU
TAUTAS SLAVENĀ MEITA

Sakarā ar 80 gadiem kopš Lesjas Ukrainas dzimšanas

Ievērojamais ukraiņu padomju rakstnieks Mikola Bažans par Larisu Kosaču-Kvitku teicis šādus zīmīgus vārdus: «Zem savām dzejām viņa leņņi parakstījās Lesja Ukrainka. Viņa bija slavena brīvību mīloša Ukrainas meita. Ukrainas diženā meita daudrādē iemiesojusi savas tautas labākās jūtas — tās cīnī, vīrišķību, nelokāmību cīņā par brīvību un taisnību, tās leņņo spēku. Viņa nemirstīga, tāpat kā nemirstīga ir tauta.»

Larisa Kosača (vīra uzvārds Kvitka) dzimusi 1871. gada 25. februārī Novo-gradvolinskā, inteligentu ģimenē, un izaudusi Volinijā (Ukrainas ziemeļaustrumu, Polijas daļā). Kopš bērnības dienām viņa iemīļojusi vienkāršos lauku darba rīkus, ar kuriem kopā mācījusies nīst ekspluatatorus.

Jo agri tuvas viņai kļūst tautas radītās dziesmas leģendas. No mātes — rakstnieces Oļenas Pēkles un zemniekiem viņa iemācījās daudz tautas dziesmu.

Vēl maza meitene būdama, Larisa saslima ar tuberkulozi un bija spiesta mācīties mājās. Viņas izglītība bija ļoti vīspusīga. Trīspadsmit gadu vecumā ar pseidonīmu Lesja Ukrainka viņa sāka publicēt savus darbus Pirmie no tiem iznāca aizbežā, Lvovā, jo cara satrapi 1883. gadā aizliedza izdot ukraiņu literatūru.

Lesja Ukrainas pasaules uzskata un estētiskās gaumes veidošanos stipri ietekmēja Tarass Ševčenko, Nikolajs Nekrasovs, bet vēlāk arī Maksims Gorkijs. Dzejniece uzmanīgi ieklausījās topošajā proletarijā kustušā. Viņa lasīja marksisma klasiskus, palīdzēja izplatīt marksistiskās idejas. Kādas brošūras priekšvārdā viņa 1901. gadā rakstīja: «Marša un Engelsa piemīnī džiļi cīnī visi strādnieki, kas apzinās savu stāvokli... Visu zemju strādnieki, savienojieties! Savienojieties kā brīvi ar brīviem, līdzīgi ar līdzīgiem. Kam taisnība, tam būs arī spēks!»

Daudzos savos darbos dzejniece šausījusi cietīrdzīgo tautu apspiedējus. Cenzdams apiet cenzuras žņaugus, Lesja Ukrainka vairāk nekā desmit dramas uzrakstījis ar šizēm, kas aizgūt no senās Grieķijas un Romas vēstures, no Spānijas un Amerikas dzīves.

1905. gada revolūcija viņu iedvesmoja dramās «Katakombās» radīšanai. Dramas darbība noris Romā, kristianisma sākuma posmā. Lesja Ukrainka parāda, ka jau tā laikā kristīgās baznīcas vadītāji sludināja padevību vergturiem, apsolot par to paradīzi pēc nāves. Tādu apspiedējiem nav pa ceļam ar šādu mācību. Viņi noslāpja un cīnās cēla, sacēlās, lai izkarotu taisnību.

Dramā «Biezokņi» dzejniece parāda šķiru cīņu angļu pārcelotāju vidū Ziemeļamerikā XVII gadsimtā, atmasko-

dama tagadējo Morganu un Trumenu priekšteču pēsonību un liekulību.

1911. gadā dažu dienu laikā dzejniece saraksta savu slavenāko darbu «Meža dziesma», kas vēl līdz šim brīdim ieņem goda vietu daudzu teātru repertuārā. Margarita Aligere un Michails Isakovskis šo dramu pārtulkojuši krievu valodā. «Meža dziesmā» attēlota humāna, radošo spēku cīņa pret aprobežoto privatīpašniecisko iedzīvošanās kāri. Dzejniece apliecina cilvēka ideālu diženumu, cildina varonības, kas veikti cilvēces nākotnes labad.

Joprojām uz skatuves dzīvo arī Lesja Ukrainas luga «Akmens saimnieks», kurā oriģināli traktēta spaņu leģenda par Donu-Huanu.

Lieliski ir Lesja Ukrainas liriskie darbi — gan intīmie, bet jo sevišķi — sabiedriskai tematikai veltītie. Plašu popularitāti guvis dzejolis «Uzraksts uz piramīdas», ko viņa sacerējusi Eģiptē Lilemalnīem vārdiem Lesja Ukrainka attēlo seno Eģiptes despotu varmācību, galvina eģiptiešu tautu, kuras darbības un talants radījuši lieliskus arhitektūras pieminekļus «Nost caru!» — izsauca dzejniece šā vēsturiskās tematikas dzejolā noslēgumā, taču katrs lasītājs itin viegli saprata, pret ko isti vērsti šis aicinājumi.

Dzejolā «Uzraksts uz piramīdas» ideja sasauca ar Maksima Gorkija vārdiem, ka tauta ir vienīgais spēks, kas rada visas materiālās un garīgās vērtības.

Savos rakstos Lesja Ukrainka asi vērsās pret dekadentisko buržuazisko kultūru. Bez žēlastības viņa šāstīja itālieti d'Anuncio, kas vēlāk pārgāja fašisma nometnē, kategoriski nosodīja hitlerisko rikļu rāvēju garīgo cīlštēvu Nicli.

Lesja Ukrainka mira 1913. gada 1. augustā Gruzijas ciematā Suramī Bolševistiskā avīzē «Rabotaja Pravda» nekroloģā rakstīja, ka «Lesja Ukrainka, tuvu stāvēdama sabiedriskajai atbrīvošanās kustībai vispār un proletarijā kustušajai konkrēti, atdeva tai visus spēkus, sāta to, kas saprātīgs, labs, mūžīgs Mums jāpateicas viņai un jālasa viņas darbi».

Lesja Ukrainka ir dzejniece ar vispasaules mēroga talantu, bet, viņai dzīvai esot, ukraiņu buržuaziskie nacionalisti noklusēja viņas darbus. Lesja Ukrainas dzīves laikā tie iesnēsti tikai 11.000 eksemplāros, turpretim pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas jau izdoti vairāk nekā 3 miljonus eksemplāru. Lielās ukraiņu dzejnieces dzejas un lugas tulkotas daudzās brālīgo padomju tautu valodās, daži dzejoli arī latviski. Lesja Ukrainas lieliskos darbus mīl un cīnī ne tikai padomju Ukrainas tauta, bet visa staliniskā brāļu tautu saime.

Jurijs Nazarenko

Latvijas Padomju komponistu
savienībā

Kārtējā komponistu launrades sanāksmē Jēkabs Mediņš iepazīstināja ar savu jaundarbu — koncertu vijolei ar orķestri (K. Briknera un H. Brauna izpildījumā). Referēja J. Ivanovs.

Savā skandarbā Mediņš vēlējies izteikt tautu draudzības ideju, koncerta rakstībā sekodams krievu klasiku, īpaši Glazunova, tradīcijām.

Jēkaba Mediņa darbu apspriežot, izraisījās spriegas debātes, kurās piedalījās V. Utkins, A. Skulte, N. Grinfelds, D. Kulkovs, L. Garuta, K. Brikners, H. Brauns.

Runātāji aizrādīja, ka Jēk Mediņa kompozīcijas saturā nepilnīgi sajūtas šodienas pārdzīvojuma spīgtums, muzikālajā veidojumā par maz kontrastības, — trūkst spilgtu tēlu, altistības un īstas viengabalainības. Toties autors teicami pārzina vijoles tehniku, instrumenta iespējas un īpatnības, koncerts veidots vijolnieciski vingri.

Sanāksmes dalībnieki koncertu novērtēja kā vēl nepabeigtu darbu. Autors drīzumā to demonstrēs jaunā, pilnīgākā redakcijā.

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

RS valdes sēdē 16. februārī iztīrāja dzejas sekcijas līdzšinējo darbu, par kuru ziņoja P. Sils.

Debatēs A. Griguliš norādīja, ka patlaban pienācis laiks novērtēt latviešu padomju dzejas vispārējo stāvokli, jo tas, runājot par periodiku un pat par iznākušajiem dzejoļu krājumiem, var radīt bažas. Tematiski mūsu dzeja ir aktuāla un daudzpusīga. Bet izvēlētas temas dzejnieki neatklāj visā dziļumā, nepaceļ vajadzīgā mākslinieciskā līmeņā. Bieži pielietoti šabloniski izteiksmes līdzekļi, paviršas, klīšeiskas gleznas, literārus šampus Dažus autorus pazīstam taisni pēc šim viņu daļrādes negatīvajām īpašībām, nevis pēc viņu mākslinieciskajām individualitātēm.

RS un īpaši dzejas sekcijai jāvēlta visnopietnākā vērība meistarības problemām. Daildarba formas jautājumi ir ideoloģiski jautājumi. Formas nepilnības un paviršības noved pie attiecīgiem trūkumiem saturā atklāšanā.

J. Vanags konstatēja, ka periodikā, īpaši izdevumos, kas domāti jaunatnei un bērniem, dažkārt iespējams negatīvus un pat sliktus dzejoļus. Šai sakarībā J. Grants aplūkoja redakciju darbu, kuras dzejoļu izvēlē raugās tikai uz temām, bet nepieņem vērību to apdarē. A. Sakse runāja par tādu autoru paskritikas trūkumu, kuri, pavirši un nevīžīgi rakstot, aizmirst lasītājus, pat apvaino tos.

Debatēs vēl piedalījās Z. Grīva, K. Kraulīns, V. Brutāne, V. Bērce un M. Rudzītis.

Par dzejas sekcijas darbību un tās turpmākajiem uzdevumiem RS valde pieņēma plašu lēmumu. Sekcijai savs darbs jāpārskatī saskaņā ar Latvijas K(b)P CK 1950. gada aprīļa lēmumu par Latvijas Padomju rakstnieku savienības darbu. Sanāksmēs ne vien jāiztir-

zā iesniegtie jaundarbi, bet nopietni jāpievēršas arī dzejas teorijas un meistarības problemām, labāko krievu un citu padomju tautu dzejnieku daļrādes analīzei. Dzejas sekcijai uzdots jau tuvākā laikā organizēt pagājušā gada dzejas sabiedrisku novērtēšanu. Periodikā nepieciešams publicēt virkni rakstu par mūsu dzejas aktuālām jautājumiem.

Dzejas sekcijas 19. februāra sanāksmē iztīrāja Andra Vējāna pirmo dzejoļu krājumu «Sudrabzeme».

Referenti V. Brutāne, M. Rudzītis un A. Keniņš analizēja jaunā autora daļrādes sasniegumus un norādīja uz trūkumiem, kuros novērot dzejoļu krājums iesniedzams izdošanai grāmatā. Krājuma labāko daļu sastāda autora pēdējā laikā sarakstītie darbi, kuri jau ieguvuši sabiedrības un kritikas atzinīgu novērtējumu. Īpaši tas sakāms par ciklu «Audriņā dzīvo». Daudzos dzejoļos Vējāns valdīna ar jūtu un pārdzīvojumu patiesīgu, lirisku, prasmīgu materiāla kompozīciju. Autora pievēršas galvenokārt sava dzimtā novada — Latgales dzīvei. Pretstatā tās drūmajai pagātnē «buržuaziskās Latvijas apstākļos, Vējāns parāda lielu sabiedrisko un kulturalo uzplaukumu, kāds tagad sasniegts Latgales rajonos.

Krājuma uzņemta virkne līdz šim vēl nespēstu, agrāk rakstītu dzejoļu, kuros vietām pietrūkst konkrētības, vajadzīgā temas pacēluma. Tie rūpīgi jāpārbauda un jāgludina.

Debatēs piedalījās J. Plaudis, V. Varsars un E. Damburs. Runātāji atzina, ka A. Vējāns savā daļrādē nemīlīgi aug un virzās uz priekšu. Tādēļ pēc uzrādīto trūkumu novēršanas dzeju krājums «Sudrabzeme» izdodams.

MŪSU DZEJA 1950. GADĀ

Pastāvīgi mūsu dzeja bijusi atrodamā arī žurnālu un laikrakstu lappusēs. Visvairāk vārsu iespēsts žurnālos «Karogs» un «Bērība». Tā ir bolševistiskā ideju caurstrāvota, partejiska virzība dzeja. Vispirmām kārtām tā aktīvi piedalās lielajā cilvēces cīņā par mieru. Mūsu dzejnieki publicējuši kvēlā naida pilnas vārsmas pret kara kurlinātājiem un pret amerikāņu iebrucējiem Korejā. Par šīm temām rakstījuši J. Sudrabkalns, V. Lukss, M. Kempe, J. Vanags, J. Grots, M. Rudzītis, J. Plaudis, Fr. Rokpelnis, P. Vilpis, A. Balodis, C. Dinere, V. Brutāne, A. Vējāns, B. Saulītis un gandrīz visi pārējie mūsu dzejnieki, ieskaitot arī pašus jaunākos.

V. Lukss, J. Vanags, M. Kempe, A. Balodis un citi devuši tekstus kora un so'o dziesmām par miera temu. Pagājušā gadā mūsu dzejnieki sacerējuši vārsmas, kas veltītas Padomju Latvijas desmitajai gadskārtai, dziesmu svētkiem, tautas celtnei — elektriskajam dzelzceļam uz Jūrmalu, vietējo padomju vēlēšanām un citiem svarīgiem notikumiem tautas dzīvē. Tas viss liecina, ka mūsu dzeja iet kopā ar dzīvi līdz tautas darbam un piedalās tās cīņā par komunismu.

Kādi ir mūsu dzejas trūkumi? Vēl pirms — cīņā par mieru tai vajadzēja būt asākaļ un pilnkanīgākaļ. Ne visi mūsu dzejnieki pietiekosļ apzinājušies to mīlīgo nozīmi, kāda ir cīņā par mieru — vislielākaļ cilvēces progresīvo spēku kustībai pasaulē. Lielajā Tēvijas karā izcīnot mieru, mūsu dzeja skanēja daudz spēcīgāk nekā tagad, mieru aizstāvēt. Un tas, lūk, slikti. Istenībā arī tagad mums miers ne vien jāaizstāv, bet arī jācīnās par mieru. Cīņa par mieru turpinās! Ar lielāku pašreizējā dzīves skaidrību, tēn! piedalīties — tāds Katra dzejnieka uzdevums!

Mūsu dzejnieki pēlnījuši pārmetumu arī par to, ka nav plašāk piekārušies tādaj ārkārtīgi svarīgajā temā kā gran-

* Dramaturģijas sekcijā sanāksmē 20. februārī rakstnieki un teātru pārstāvjī apsprieda Fr. Rokpelnis jauno lugu «Uguns pie upes». Referēja V. Brutāne un Z. Grīva.

Lugas pamatideja aktuāla — tā skar svarīgas temas par kolektīvizāciju Latvijas laukos un par cilvēku pāraugšanu cīņās pret pagātnes aizspriedumiem, pret padomju dzīves un darba principu pretiniekiem. Lugas sižeta galveno konfliktu un dramatisko kāpinājumu izraisa viensētnieka Upmala atpalcība, vēsturisko notikumu neizpratne, ko izmanto kaitnieciski elementi. Noslēgumā Upmalis atrod pareizo ceļu, atmasko kaitniekus, sāk jaunu dzīvi.

Luga konkrēti iezīmē partijas un padomju darbinieku vadošā loma, daudzu pozitīvo tēlu rīcībā atspoguļojās dzīves īstenība. Tomēr luga vēl pilnā mērā neapmierina. Pozitīvie tēli autoram padevušies mazāk spilgti nekā negatīvie. Nepietiekami motivēta Upmala pāraugšana, tāpat kulturas nama vadītāja Tetermana un vēl citu personāžu rīcība.

Debatēs režisors A. Amtmanis-Briedītis atzina, ka autoram jāapever jaunas, dramaturģiski mērķtiecīgākas vietas, laika un apstākļu iespējas, kurās risinātos notikumi un darbotos galvenās personas. Kā pozitīvo, tā arī negatīvo tēlu grupām un to pārstāvjiem jābūt idejiski un psiholoģiski dziļāka, noteiktāka virzība, kurā viņu pretējās tieksmes nonāktu spīgtākās sadursmēs.

Vēl runāja Z. Katlāps, K. Freinbergs un A. Jansons. Pēc kopīgā atzinuma Fr. Rokpelnis iecerējis tematiski labu un vajadzīgu lugu. Tagad, ņemot vērā sekcijā izteiktās domas, lietiskos norādījumus un ierosinājumus, autoram jāturpina darbs pie tās.

diozās komunisma celtnes pie Volgas, Turkmēnijā un citur. Šis celtnes ir cilvēces attīstības vēsturē nedzēti liels revolucionārs solis uz priekšu, solis, kas jau iesniedzams komunismā. Kā var tas izpaikst mūsu dzejnieku daļrādē? Tā nedrīkst būt. Pagājušā gada «Karoga» burtnīcās lasām vairākus labus dzejoļus, kas sacerēti sakarā ar biedra Stalina ģenlalo dabas pārveidošanas plānu (Jāna Plauža «Dziesma par jauno mežu», Mirdzas Kempes «Purvs un račēji» u. c.). Protams, ar to var arī lepoies, bet par mīnēto parādu dzejniekiem jādomā un tas nolīdzināms drīz jo drīz.

Vēl vienu lielu pārmetumu pēlnījuši mūsu dzejnieki, un proti, to, ka nav saskatījuši ārkārtīgi svarīgos notikumus mūsu lauku dzīvē — kolchozu apvienošanu, ciematu celtniecību un kolchoznieku ieslēgšanos lauksaimniecības zināšanu apgušanā. Tie ir nepieredzēti notikumi kolchozu dzīvē, kas mūs tuvinā cildenaiem mērķim, kad izzudis pilsētu un lauku atšķirība.

Arī pagājušā gadā ir vairāki mēģinājumi parādīt dzeļ mūsu cildeno padomju cilvēku. Sēkmīgāk tas izdevies Cecīlijai Dinerei dzeļojumā par mūsu republikas izelo dzelzcelnieku, lokomotīves vadītāju Alfredu Gravu. Zēļ, ka dzejniece nav rakstījuši ocmu, bet gājuši na vieglākās pretestības ceļu — uzrakstījuši dzeļoļu ciklu, kurā notālots viens otrs epizods biedra Gravas dzīvē, atsevišķas viņa domas un izjūtas. Tiesa, šāis domas un izjūtas lasītājam pa daļai atklājas pašizlīdzīga darba rūka cildenā morālā seja, bet tomēr dzeļojums nedod veselu, neapalotu un līdz galam izveidotu tēlu.

Pie pagājušā gada zīmīgākajām parādībām mūsu dzeļā piekārtāmas divas poemas par kolchozu dzīvi — Vīmas Belševicas «Poema par sentīnvāru kviesi» žurnālā «Zvaigzne» un T. Bričkas un B. Saulīša poema «Uzbrukums Vēlna purvam» žurnālā «Karogs». Ap-

Turpinājums 4. lapas pusē

MŪSU DZEJA 1950. GADĀ

Turpinājums no 3. lapa pusē

darē gludāk uzrakstīta otrā, saturā interesantāka, spraigāka — pirmā. Ar šiem darbiem visi trīs autori spēl pirms solus liropiskās dzejas žanrā un apliecina savas spējas. It īpaši jāpriecājas par Vizmu Belševicu, kurai pēc pirmajiem soliem lirikā pieticis drosmes stāties pie poēmas rakstīšanas un pielietot tani mūsu dzejā retāk sastopamu atskanošanos panēmieni — divdabīgus vārdus atskatot ar vienbalsīgiem. Diezgan daudzās vietās tas viņai izdodas ļoti veiksmīgi. Belševicas darbā vēl krietni daudz atskabargu, tomēr viens ir skaidrs — poēmu rakstīšanai dzejniece, kurai talants un uzticīgais darbs var pāvērtēt lielus apvārsņus.

Kā jau teikts, Bričkas un Sauliņa poēmas atbilde ir ārēji gludāka, bet toties taj ir cīņi trūkumi — vispārīgs daudzvārdība, kas vietām pārvēršas jau liekvārdība.

Abām poēmām kopējs trūkums — tālās nav pietiekami soliņa un cildena kolchoznieka tēla. Belševicas poēmā par tādā varēla kļūt komjaunietis Jānis Maskalāns, Bričkas un Sauliņa darbā — brigadieris, vēlāk kolchoza priekšsēdētājs Martiņš. Simbrīžam šie tēli vēl ne-nostājas mūsu acu priekšā kā dzīvi, kaut gan autori pūlas viņus aprakstīt un attēlot arī viņu domas, uzskatus, izjūtas. Lai šādu nodomu sekmīgi realizētu, vajadzīgs liels mākslinieciskais spēks un prasme, kas apgūstama uzticīgā darbā.

Salīdzināsim Jūlija Vanaga ciklu «Kopsaimnieks» ar Sauliņa un Bričkas poēmu «Uzbrukums Vēlna purvam». Protams, pirmā starpība ir tā, ka Vanags ir viens no mūsu izcilākajiem dzejniekiem ar izkoptu meistarību, bet Sauliņš un Brička — talantīgi jaunie dzejnieki. Tas tā — runājot par autoriem, bet, runājot par viņu darbiem, redzam, ka Vanags ļoti lakoniski, bet toties ar lielu mākslinieciskā spēku izteicis daudz ko raksturīgu kolchoznieku psiholoģijā. Sauliņš un Brička, aprakstot vēlāku laika posmu kolchoza dzīvē un, tiesa, ievijot plašāku fabulu, savu darbu izveidojuši piecādām un vairākkārt garāku, ar tad vēl veikdami savu uzdevumu tikai ar daļai. — Lūk, starpība starp meistarību un iesācēju. Lūk, pēc kā jācenšas jaunie dzejnieki (un arī dažam labam vecākam): iespējami maz vārdos pateikt iespējami daudz.

Pie ītān veiksmīgāmi sacerējumiem dzeju žanrā vēl pieskaitāms A. Iermāna dzeju cikls «Pilsēta pie jūras».

Loti nozīmīgs un svarīgs ir jautājums par dzejnieka amata prasmi. Lai pa laikiem mūsu žurnālos un laikrakstos parādās viduvēji un pat vāji dzejoļi. To autori lielāko tiesu iesācēji, kas spēl pirms solus dzejas laukā. Viņi vēl neprot kodolīgi izteikt domu, nevar atrast saturu un formas vienību, bet par visām lietām — neprot runāt savu pašu valodu. Vienādiem vārdiem runā viens, otrs un trešs. Dažkārt meistarības pietrūkst arī dzejniekiem ar ilgādiņu darba stažu. Minēsim kaut šādu piemēru. Žurnāla «Karogs» 1950. g. 7. numurā iespēsts Jāņa Grota dzejoļs, kura sākums šāds:

Ar katru parakstu, ko dodam mēs par mieru,
Aug lielāks tā jau mūsu lielais spēks.
Sā gada «Karoga» 2. numurā iespēsts tā paša autora dzejoļs, kas sākas tā:

Ar katru biletenu, ieliekam ko urnā,
Mēs tālāk traucam tik uz priekšu vien.

Bez tam Grotam ir arī vēl trešais dzejoļs, kas sākas tā:

Katrs biletenis, — ko liekam urnā, —
Ir kā zars jauns dzīves kokā mums.
Minētie piemēri liecina, cik nevērīgs ir dzejnieks pret savu darbu, necenzdams atstāt savai dzejai jaunas domas, jaunus vārdus, jaunu izteiksmi.

Pārmetumus pelna arī redakcijas, kas ar vieglu roku iespēž mazvērtīgus darbus.

Minēsim vēl citus mūsu dzejas trūkumus. Ritms ir svarīgs dzejas elements, bez tā dzeja nemaz nav jedomājama. Bet mums, it īpaši jaunākās paaudzes dzejniekiem, ritms reizēm ir smags un nevižīgs.

Reizēm gadās launāk — ritms sāk lodzīties un kļūst. Tā, piemēram, noticis arī jaunajai dzejniecei Vizmai Belševicai pieņemtajā poēmā par septiņvārpu kvesti. Šis darbs uzrakstīts jāmā, ritms viscaur izturēts, bet pārī vietās tas kļūst, piemēram: «Līdz Kazachstanas posmvede kāda...» un «... Kas vainīgs, Tēt, negodīgi tāl...» Kāpēc to pieļāst? Neiegrūžosim savu dzeju ar līdzīgām nevižībām.

Skaidrības labad jāpiebilst daži vārdi par tā saucamo ritma variāciju vai maiņu, ko dažreiz pielieto meistarību apguvuši dzejnieki. Arī te ir sava likumbā. Parasti savienojams tikai kritošās pēdas ar kritošajām un kāpjošās ar kāpjošajām. Kā izņēmums ir amfibrachs, kas var apvienoties ar visām pēdām. Kur šo likumu neievērojam, ritms kļūst un sagandē dzeju.

Daži vārdi par atskanām. Klasiku darbos sastopam tikai tā saucamās tīrās atskanas, mūsdienu dzejā blakus tām eksistē arī asonances un konsonances — nepilnīgās vai pusatskanas. Padomju dzejā šīs pusatskanas savu eksistenci jau nostiprinājušas un tās pielietojam arī mēs, latviešu dzejnieki. Bet dažkārt asonance un konsonance lietošanā sastopam pārāk lielu valību. Šai ziņā nepieciešams vairāk uzmanības un labāka gaume.

Ir dzirdēts dažu biedru ieskaits, ka, ja kvartā ir atskanotas tikai otrā un ceturtā rinda, tas vien jau dod tiesības panta apdari saukt par vāju. Tas taču nav pareizi. Ja pants ir vājš uzrakstīts, tad nelīdz arī visas četras atskanas. Turpretī labi uzrakstītam, mākslinieciskā spēka pilnam pantam var būt arī tikai divas atskanas, dažreiz tas var būt pavisam bez atskanām.

Pārīs vārdi par mūsu bērnu dzeju, kas vēl vienmēr atstāta it kā pabežņa lomā, jo samērā maz dzejnieku tai pievērsušies. Vēl nesen valdīja lāds aplams ieskaits, ka ar bērnu dzeju nodarbošies esot it kā «viegls amats», bērniem varot rakstīt vienkāršāk.

Tiesa gan, bērniem jāraksta — vienkāršāk, t. i. bez liekiem pušķojumiem, un tad nu izrādījies, ka dažu labu reizi mēs to neprotam un tādēļ piedziņojam neveiksmi, proti: to, ko uzrakstām, bērni nelsa. Istenībā bērniem rakstīt ir grūtāk nekā pieaugušiem un, lai varētu rakstīt tā, ka bērni saprot un izlasīto leml, vispirms jālemcās rakstīt tā, ka arī pieaugušie to leml. Minēsim, piemēra dēļ, Maršaku lemloto bērnu dzejnieku. Viņa politisko satiru mēs, pieaugušie, lasām ar lielu prieku. Vēl vairāk — arī viņa uzrakstītos bērnu dzejoļus mēs lasām ar prieku. Gluži to pašu varam sacīt par mūsu pašreiz laicāko bērnu dzejnieku Valdi Luksu. Bērni viņa dzeju mīl un to mīlam arī mēs, pieaugušie.

Ka arī atzītam un leicējam dzejas meistatam ne katreiz izdodas uzrakstīt bērniem piemērotas rindas, redzam no Jūlija Vanaga dzejoļu cikla par mazajiem kolchozniekiem. Dzejoļi «Putnu ferma» ir šāds pants:

Cāli,
Gaiji,
Raičā Tita,
Zosu tēviņš,
Tītarpaps...
Pīles, nīras, spārnus sita:
— Peldēšanas sports ir labs.

Gribu apgalvot, ka pret šādu dzeju mazais lasītājs palīks vienaldzīgs.

Reizēm bērniem adresētajā dzejā gadās novērot pretēju parādību — pārāk garu un ne vien garu, bet arī garlaicīgu izteiksmi. Protams, arī tas ir bijis veltēdarbs, jo bērni tam atmetis ar roku.

Kopt arvien tālāk grūto, bet ļoti nozīmīgo bērnu literatūras žanru — mūsu visu kopējais uzdevums.

Dzejnieki, jaunie un arī vecie! Vēl un vēlreiz atšķirsim brāļu tautu un vispirmā kārtā krievu padomju dzejnieku grāmatas, mācīsimies no Tvardovska, Tichonova, Isakovska, Surkova, Maršaka, Asejeva darbiem, apgušim viņu meistarību, iedziļināsimies padomju dzīvē tik rūpīgi kā viņi. Lasīsim krievu un brālīgu tautu klasiku, lasīsim Raini. Uzmanīgi sekosim visai jauno padomju dzejnieku saimei, kurā daudz izcilu talantu, izkopsim formu, padarīsim to kuplāku, krāsaināku.

Mūsu dzeja — lielās, diženās padomju literatūras sastāvdaļa. Bet padomju literatūra — visprogresīvākā literatūra pasaulē. Cildens ir tās uzdevums: piedalīties vecās pasaules noārdīšanā un jaunās pasaules — komunisma celšanā. Mums visiem tas vienmēr jāpazīn. Tāpēc — lai uzturam augstu savas dzejas kultūru, lai ceļam vienmēr augstāk tās līmeni.

Boļševiku partijas un padomju tautas priekšā mēs esam atbildīgi par savu darbu, kas jāvēl apzinīgāk nekā līdz šim, labāk nekā līdz šim. Bet lai to spētu, vienmēr vairāk apbruņosim sevi ar marksisma-leninisma mācību, pilnveidosim tālāk savu meistarību.

P. Sils.
RS Dzejas sekcijas priekšsēdētājs

Kulturas dzīve

Padomju Latvijā

Padomju Bruņoto Spēku gadadienai veltīta izstāde

Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes 33. gadadienā Tukuma rajona bibliotēkā atklāja literatūras izstādi «Padomju Armija — miera armija». Izstādē eksponētas grāmatas, kas stāsta par visu laiku genialāko karavadoni Generalisimusu Staļinu, raksturo Padomju Bruņotos spēkus kā padomju tautas un visas cilvēces drošības un miera uzticamo sargātāju.

Mākslas un literatūras universitāte

Mākslas darbinieku namā un Latvijas teātra biedrība noorganizējusi mākslas un literatūras universitāti, kurā klausītāji studēs marksistiski leninisko estētiku, tēlotājas mākslas, teātra, muzikas un kino vēsturi, krievu klasisko un padomju literatūru.

Lasītāju konference

Dubnas klubā, Daugavpils rajonā, šīs dienas notika lasītāju konference par E. Malceva romanu «No visas sirds». Grāmatas iztirzāšanā aktīvi piedalījās kolchozu jaunatne, septiņgadīgās skolas skolotāji, kluba un bibliotēkas darbinieki.

Nākamajā lasītāju konferencē iztirzās A. Sakses romanu «Pret kalnu».

Klubs padomju saimniecībā

Valkas rajona padomju saimniecībā «Lugaži» nesen atklāts klubs ar zāli 150 apmeklētājiem. Jaunajā klubā iekārtota bibliotēka, sarkanais stūrītis un radio istaba.

Izstāde kultūras namā

Šīs dienas Arodbiedrību republikaniskās padomes kultūras namā atklāta tēlotājas mākslas studijas dalībnieku darbu izstāde. Studija savas spējas tēlotājas mākslā papildina vairāki desmiti Rīgas uzņēmumu strādnieku un kalpotāju. Nodarbības vada Mākslas akadēmijas students I. Kompass. Izstāde atvērta līdz 1. martam.

55 lekcijas mēnesī

Politisko zināšanu un zinātnu popularizēšanas biedrība Plavīņu rajonā savu darbību izvērsis arvien plašāk. Par īstenajiem locekļiem biedrībā uzņemti 23 rajona padomju, partijas un sabiedriskie darbinieki. Arvien biežāk notiek dažāda satura lekcijas gan Plavīnās, gan rajona kolchozos. Janvārī vien notika 55 lekcijas. Vairākas lekcijas par temu «Mūsu mērķis — komunisms» notika partijas rajona komitejas sekretārs b. Klekars, partijas kabineta vadītājs b. Svīle lekciju lasījis par temu «Zinātne izmaina dabu», skolotāja b. Strazdina stāstījis kolchozniekiem par lielajām komunisma celtņiem.

Kursi mākslinieciskās pašdarbības dalībniekiem

Lai rajona kolchozos, uzņēmumos un iestādēs celtu mākslinieciskās pašdarbības līmeni, pie Cēsu kultūras nama kopā pagājušā gada oktobra darbojas dramatiskie un muzikālie vokālie vakara kursi.

Dramatiskos kursus apmeklēja 33 mākslinieciskās pašdarbības dalībnieki. Te viņi iepazīstas ar aktiera darba pamatprincipiem, izrunas tehniku, ritmu. Nodarbības notiek reizi nedēļā.

Muzikāli vokālajosursos mācības noorganizētas individuāli un notiek katru dienu. Piedzīvojušu muzikas pedagogu vadībā tie savas zināšanas papildina 29 cilvēki. Organizācijas tautisko instrumentu pulciņš, kur apmācīs akordeona, bajana, ģitāras, balalaikas, mandolīnas un kokles spēlē.

Ceļ kora dirigentu kvalifikaciju

Piemērotu dirigentu sagatavošanai mākslinieciskajai pašdarbībai un pašreizējo dirigentu kvalifikācijas celšanai Tukuma pilsētas muzikas skola noorganizējusi kora dirigentu kursus. Mācības paredzētas vienreiz nedēļā.

Kolchozi būvē klubus

Līdz ar jauno gadu vairākos Cēsu rajona kolchozos spriegi sākušies jaunu klubu celtniecības darbi. Priekulu cēma J. Raina vārdā nosauktā lauksaimniecības arteļa namdaru brigade patlaban jau veic kluba iekārtošanu izbūvē. Sarīkojumu zālē iekārto skatuvi un 200 sēdvietas. Darbus pabeidz un klubu nodos kolchoznieku rīcībā Pirmā Maija svētkos.

Tikpat rosiģi jaunus klubus būvē arī Kirova un Dzeržinska vārdā nosauktie kolchozi.

Gatavojas republikaniskajai skatei

Rūpnieciskās «Sarkanais metalurģis» vīru koris, kas Liepājas pilsētas mākslinieciskās pašdarbības skatē izvirzīts republikaniskajai skatei, neapmierināts ar sasniegto, bet rūpīgi slīpē savu repertuāru un papildina to. Koris iestudējis vairākas jaunas dziesmas, piemēram, Muradeli «Himna Maskavai», Prokofjeva dziesmā «Barga bija kauja» no kantātes «Aleksandrs Nēvskis», Jēkaba Medina «Staļinietis».

MATERIALI PAR DEKABRISTU SACELŠANĀS VĒSTURI

PSRS Valsts Centralajā vēstures arhīvā glabājas liels krājums izmeklēšanas materiālu dekabristu lietā. Ar dekabristu darbību iesākās krievu revolucionārās cīņas vēsture. Atzīmējot 1825. gada sacelšanās simto gadadienu, Centralais arhīvs sāka publicēt šos dokumentālos materiālus. Jau iznākuši 8 sējumi.

Pašlaik profesors M. Nečkins, redakcijā nācis klajā izdevuma «Dekabristu sacelšanās» IX sējums. Šajā sējumā ietilpst divi izmeklēšanas materiāli M. Bestuževa-Rjūmina un Matveja Muravjeva-Apostola lietā. Šie dekabristi bija Dienvidu biedrības locekļi.

IX sējuma materiāli satur vērtīgas ziņas par A. Puškinu, M. Bestuževa-Rjūmina lieta satur ne tikai norādījumus, ka Bestuževs bija pazīstams ar lielo dzejnieku, bet tur ir arī ziņas, ka Puškina revolucionārā dzeja ietekmējusi dekabristus. Bestuževa-Rjūmina lieta, ka viņš Kijevā sastapies ar A. Gribojedovu, ar kuru personīgi bija pazīstams, pierāda, ka A. Gribojedovs bija tuvs revolucionārām aprindām. Norādījumus par to satur arī Gribojedova lieta.

«Dekabristu sacelšanās» IX sējumu laidīs klajā Valsts politiskās literatūras izdevniecība.

Žana Grīvas jaunā prozas grāmata

Žana Grīvas pirmo stāstu grāmatu «Vinpus Pirenejiem» sabiedrība un kritika uzņēma ar nedalītu atziņību. Autora personā latviešu padomju literatūrā ienāca jauns spējīgs prozaikš. Valdzināja arī viņa stāstu un novēlu saturs. Pats būdams Spānijas pilsonu kara dalībnieks, Grīva savos darbos notēloja varonīgās spāņu tautas brīvības cīņitājus.

Žana Grīvas prozas raksturīgā iezīme ir strauja dinamika, stingrs sižets, dramatisms. Personāžu raksturošs autors atklāj notikumus. Varētu rakstniekam pārmest zināmu vienpusību. Viņa varoņu aprakstos gribētos niansētāku, sīkāk detalizētu izjūtu un pārdzīvojumu notēlojumu. Taču visumā tie ir pilnasinīgi cilvēki, kuros atklājas ne vien individuālais, personīgais, bet arī tipiskais: spāņu revolucionāru raksturīgās īpašības — cildens patriotisms, karsta brīvības mīlestība un spītīga drosme.

Ar interesi atšķiram Žana Grīvas jauno, pēc skaita otro stāstu grāmatu «Ulitas upes ieleja». Salīdzinot ar pirmo, būtu nepareizi novērtēt to kā soli uz priekšu autora radošajā darbā. Istenībā tālā ievietotie darbi nepaceļas augstāk par iepriekšējiem un daži, piemēram, «Brīvprātīgie», nav vairs tik viengabalaini un spēcīgi, kā, piemēram, «Mazais viņa pārdevējs», «Estremadoras avju gansa», «Maksiļa» un «Palamosas zvejniece».

Jaunajā Grīvas stāstu krājumā divas tematiskās daļas. Pirmajā autors runā par Altaja laudim, otra veltīta Spānijas pilsoņkara un partizānu tēmai. Kaut arī darbība pirmajā un otrajā iedalījumā risinās dažādos laikos un vietās, tas nemazina krājuma idejisko un kompozīcijas vienību.

Vispirms par Altaja stāstiem. Līdz šim pa lielāku daļu bijis tā, ka mūsu rakstnieki viesojušies citās padomju republikās, parasti aprobežojās ar plašākām ceļa piezīmēm. Es te domāju prozaikš, ne dzejniekus. Pēdējā tautu draudzības tēmai veltījuši diezgan daudz labu, saturā un formā spēcīgu dzejoļu.

Starp prozaikšiem pagaldām Zanis Grīva pats pirmās savas īspadus citos padomju zemes novados izmantojis kā vielu stāstam un novelei.

Ja rakstnieks kuras pie citu republiku tautu dzīves attēlošanas, nepietiek tikai parādīt padomju cilvēku vispār. Jāparāda arī īpatnais, savdabīgais sadzīvē un lauku raksturo. Tas prasa pamatīgas studijas un iedziļināšanos materiālā, bez kā nav iespējams pareizi attēlot citu tautu laudis, dot nepieciešamo koloritu.

Vai Žana Grīvas Altaja stāstos to jūtām? Man pagrūti atbildēt, tāpēc ka nepazīstu Altaja tautu dzīvi. Bet lasot liekas, ka Žanis Grīva spējis pareizi atveidot Altaja laudis ar viņu raksturīgajām savdabībām. Tā, piemēram, ar interesi sekojam loppu fermas vadītājas Ančinas Sargabādas un viņas mazmeitas — Jaitas dzīvei stāstā «Ulitas upes ieleja». Ančina ir viens no interesantākajiem tēliem visā krājumā. Tai autors ielicis daudz, sirsnības. Kā parasti viņš savus varoņus noraksturo dažiem koncentrētiem teikumiem, parādot pašu zīmīgāko, būtiskāko.

Lūk Ančinas raksturojums: «Ančina, kā jau pieminējām, ir viena no vispatērīgākajām kolchozniecēm. Altaijē mēdz labirdīgi smieties, ka rīto viņa mēdz labirdīgi smieties, bet naktīs dzīvu jēru liekot pagalmā. Bet tas ir mazliet pārspīlēts, kā to jau parasti mēdz darīt altaijieši. Pavisam īss un skops zīmējums. Bet mūsu priekšā dzīvs pilnasinīgs tēls, un lasītājam tas īpatnīks.

Tikpat krāsains un savdabīgs ir arī vecais kolchoza gans stāstā «Kadija Ačubajeva sapnis». Dzīli aizkustināti lasām sirmā vīra vēstuli biedram Staļinam, tāpat par skaisto sapni, kurā viņš redz padomju tautu vadoni.

«... Ačubajevs samulsa. Nē, tas taču vairs nebija viņa kolchoza... Bet dārgais clemīņš draudzīgi paspieja Ačubajeva roku un sacīja: «Godīgi tu esi dzīvojis, Ačubajev, labi un apzinīgi strādājis. Nenolaidi rokas un mācī ar citus kļūt sev līdzīgiem.» Un tad viņš aizgāja pa saules apmirdzēto celu, kuram pāri lika ābeļu ziedošais krāšņums.»

Skaista lāsmaina glezna. Un tādu Žana Grīva stāstos atradīsim daudz.

Citāda veida stāsts ir «Kole Uzvarētājs». Tas saista ar problēmu — kā karā sakropļots cilvēks, Tēvijas kara invalīds leaug dzīvē. Tā ir sarežģīta, kaut arī vairs ne jauna tēma. Latviešu padomju literatūrā par to jau rakstījuši Anna Sakse. Zanim Grīvam šis problems iztirzājums nav tik spēcīgs kā pārliecināts. Ankas un Koles attiecības ne visai saprotamas. Tas, ka Kole sākmā kaunas par savu kropļumu un vairs no Ankas, ir dabiski un cilvēciski. Tomēr viņa kautrība dažviet liekas par daudz sabiezināta. Nesaprotami arī tas, kāpēc Kole pēdējā laikā vairs nesūtīja vēstules no slimnīcas uz mājām, pat mātei nē. Kāju amputēšana vēl nav pietiekams motivs. Nereāla liekas arī Ankas izturēšanās pēc Koles pārbraukšanas. Viņa bēg no Koles, pie tam lāgā nezinot atbraucēja istāg jūtas. Rakstnieks vēlāk parāda, ka viss īstenībā dibinājies uz pārpurtuma, kas visai drīz arī noskaidrojas. Tomēr šis «pārpurtums» nav pietiekami motivēts un pārdomāts.

Joprojām saistoši autora stāsti par Spāniju. Ar savu tematiku tie nozīmīgi īpaši tagad. Daudz, kas Žana Grīvas attēlotos notikumos tik ļoti atgādina visu to, kas šīs dienas risinās korejiešu zemē.

Krājumā labākie no šī cikla ir stāsti «Cilvēki aiz dzeloņstieple žogiem» un «Ugunslokā». Tajos spilgti iezīmēti vienkārša spāņu darba cilvēka dzimenes mīlestība, nāids pret fašistiem. Atmiņā paliek mazais varonis Visents Bīenavente, kas kaujās izāug par bataljona komisar, Satriecošs ir Francijā internēto republikāņu koncentrācijas nometnes attēlojums. Šis alnās Zanim Grīvam izdevies realistiski parādīt franču buržuāzijas negēlīgo rīcību pret internētiem spāņu republikaniskās armijas karavīriem, tos drausmīgos astāklus, kādos tiem bija jāminātns. Tā ir asa apasdzība kas tikpat labi arī šodien vērsas pret franču buržuāziskajiem nacionalistiem.

Zanis Grīva notēlojis ne vien drausmo postu, spīdzināšanas un ciešanas. Viņš parāda lepro varoņu spūtu un kaislo naidu pret apspiedējiem, kas kļūst ikviena republikāņu karavīra sirdī. Redzam arī to, ka bez neliešiem un nodevējiem ir vēl cita Francija, cīnītāja, brīvību mīlētāja, lepro Parizes komunāru, Morisa Torea Francija. Tas gan epizodiski, bet pietiekami labi atklāts dzelzceļnieka un zemnieka tēlos.

Darbības risinājumu, kas ir spriegs un dinamisks, traucē nasauss vēsturisko notikumu atstāstījumi. Tie pārāk hronoloģiski. Autors tos ieviesis stāstā, lai motivētu notikumus, bet tie pietrūkst vajadzīgā mākslinieciskā spēkā. Plūstošajā tēlojumā tie liekas kā protokoliski izraksti no laikrakstu glejām.

Atzinīgus vārdus jāsaņem par dramatisko noveļu «Ugunslokā». Tā ir spēcīga un laba novele. Meistariski uzrakstīta cildeni traģiskā aina, kurā vienkāršs zemnieks partizans ienaidnieku aizdedzinātā stēpē, viss hessmu apņemts, viens pats cīnās pret desmitkārtīgu pretinieka pārspēku. Cezdamš lielas mokas, nāves briesmas viņš domā par biedru Staļinu, Stalingradu un tās varoņiem. Lūk, tas Martinam dod spēku izturēt un ar granātu rokā mesties pret ienaidniekam.

Tai pašai tēmai pieslēdzas arī otrā nodalījuma stāsts «Brīvprātīgie». Notikumi risinās tajās dienās, kad uz Spāniju devās visu zemju krievnieku laudis, lai cīnītos pret darba lauku nāvīgāko ienaidnieku — fašismu. Interesanti attēlota latvieša Roberta Silmāla un nēģera Džeka Diksona sastapšanās un vēlākā draudzība. Tie arī ir spilgtākie, labāk noraksturotie tēli. Pārējie parādīti tikai garāmēji.

Prozas krājumā «Ulitas upes ieleja» neapšaubāmi rāda, ka tā autors uz viņu liktās cerības attaisno, kaut arī viņa otrā stāstu grāmata pirmās līmeni gluži neaizsniedz.

Līdzšinējais darbs īstenībā ir rakstnieka dalrrades sākums. Varam prasīt, lai viņš attēlotu vēl vairāk mūsu Dzimtenes laudis un viņu varonīgo cīņu par komunismu. To darīt Zanim Grīvam ir visas dotības.

«Ulitas upes ieleja». Stāsti. LVI. Rīga, 1950.

E. Damburs

Korejas literatūras un mākslas darbinieki —frontei

Pēc aģentūras «Sinčuā» Seulas korespondenta ziņām, Korejas kultūras darbinieki aktīvi piedalās savas tautas cīņā pret amerikāņu imperialistiem. Literatūras un mākslas darbinieki organizējuši 130 kultūras brigādes frontē. Daudzi no šiem darbiniekiem gāja bojā frontē.

Korejas rakstnieki devuši lieliskus mākslas darbus. «Par dzimteni», «Frontes varoņu stāsti» ir labākie daiļdarbi, kas attēlo korejiešu tautas varonīgo cīņu.

Komponisti Čun Run Šuns un Li Mun Sans uzrakstījuši vairākas karavīru dziesmas: «Mēs tankisti», «Tautas partizānu dziesmas», «Torpedu kuteris» un citas, kas ir ļoti populāras Korejas Tautas armijas karavīru vidū.

Uzņemtas daudzas kara hronikas un vairākas dokumentālās filmas. Starp tām var minēt «Aicinājumu visas pasaules tautām» un filmu par amerikāņu zvērībām Korejā.

Radoša darba prieks

Jaunās dzīves tapšana

A. Tokajeva „Līgavainī” LPSR Dailes teatrī

Pašreizējā teātra sezona Maskavā leimējusies ar virkni ievērojamu panākumu, ko daļradē guvuši nacionālo republiki dramaturgi. Nacionālo teātru repertuārs kļuvis bagātāks ar jauniem saistošiem un saturīgiem darbiem, kuriem raksturīga ir liela iedziļināšanās mūsdienu dzīvē, mūsu īstenības nopietnu problēmu īstenošana un patiešām mākslinieciska atrisināšana. Šādiem darbiem piešķirta arī baltkrievu dramaturga Kondrata Krāpīvas jaunā luga „Cīruļi dzied”.

Šī luga, kas rāda kolchozu dzīvi mūsu dienās, saista vispirms ar savu svaigumu un nemākslotību. Tajā ir īstenības dzīvā patiesība — galvenais, kas nosaka lugas vērtību, interesē un valdina tās skatītājus.

Lugas sižets, varētu likties, neizceļas ne ar ko sevišķi jaunu. Kolchoznieks Mikola Verass grib apprecēt kolchoznieci Nastju Verbičku. Ir skaidrs, ka Nastja Verass patīk, acīm redzot viņa toml, tomēr saderināšanās gandrīz vai izlūk. Kāpēc? Vai tikai tāpēc, ka Nastja ar visu sirdi piekūrusies dzimtajam kolchozam „Gaišais ceļš” un negrib pārcelties pie Mikolas uz kolchozu „Jaunā druva”? Vai tikai tāpēc, ka šo divu kolchozu priekšsēdētāji — Tumilovičs un Pitlavanis — nevar mierīgi izšķirt strīdu, kurā no kolchoziem lai dzīvo jaunais pāris? Nē, izrādās, ka ir nopietnāki iemesli, tie tad arī izveido pašu lugas būtību.

Lietā tā, ka kolchoza „Jaunā druva” priekšsēdētājs Pitlavanis un kolchoza „Gaišais ceļš” priekšsēdētājs Tumilovičs vada savus artelus, ejot dažādos, principiāli atšķirīgus ceļus. Kurš no šiem ceļiem ir pareizais, kurš no kolchoziem ir labāks, kurš no tiem ir tuvāk komunismam — lūk, jautājums, kas jāatrisina lugai.

Kolchozā, ko vada Pitlavanis, ir bagātīga izstrādes diena. Priekšsēdētājs ne mazums lepojas ar sava lauksaimniecības artela biedru turību. Nevienam nevar nostāties līdzās „Jaunajai druvai” arī ražība — šajā ziņā „Gaišais ceļš” nedaudz atpalicis no „Jaunās druvas”. Tomēr arī Tumilovičam ir savi „trumpji”. Ja „Jaunā druva” nav elektrības, nav radio, nav kluba, tad „Gaišais ceļš” tas viss jau sen kļuvis par kolchoza ikdienas dzīves nepieciešamību sastāvdaļu. Ja „Jaunā druva” kultūru uzskata par pilsētas

greznību, tad „Gaišais ceļš” tā kļuvis par vajadzīgu lietu ikvienam kolchozniekam. Un, pats galvenais, ja Pitlavanis vispirms nostiprina kolchoznieku individuālās saimniecības, tad Tumilovičs visu uzmanību pievērš sabiedriskās saimniecības attīstībai, pareizi saprotot, ka turīgā kolchozā arī kolchoznieku dzīve būs turīga.

Iepazīnies ar saimniecības vadīšanu „Jaunajā druva”. Tumilovičs nonāk pie ļoti skumjiem secinājumiem Pitlavanis visai skeptiski raugās uz iepriekšējo augu sēti, nevēlīgi izturas pret zālāju sēti, pilnīgi pametis novārt lopkopību. Tumilovičs saprot, ka Pitlavanis izdara ļoti rupju kļūdu, kolchoznieku personīgās intereses nostādīdam pretim sabiedriskajām interesēm, ka viņa „politika”, pašos pamatos aļama, kaīta, sola kolchozam nenovēršamu atpakaļgaitu.

Un tad „Gaišais ceļš” priekšsēdētājs komunisti Tumilovičs apņēmīgi izvirza partijas aģitācijas komitejā jautājumu par metodēm, ko lielā sava darba pamatā Pitlavanis. Tur partijas aģitācijas komiteja, Pitlavanija kļūda atklājas ārkārtīgi skaidri. Tā izšķiras divu kolchozu priekšsēdētāju strīds, tā gūst pilnīgu atrisinājumu lugas dramatisks konfliktis.

Lugas vajadzīgā, interesanta ideju K. Krāpīva ietvēris skaidrā, vienkāršā un izteiksmīgā formā. Darbā galvenie tēli izceļas ar to, ka tie ir neapšaubami ticami, reāli, parādīti ar māksliniecisku meistarību.

Tumiloviča tēla autors iemiesojis īpašības, kas piemīt tālredzīgam vadītājam — bolševikam, kura domāšanas vienādomā dominē visas valsts intereses. Viņa dziļā pārliecība par to, ka ceļš, ko viņš izvēlējis, ir pareizs, viņa mērķtiecība aizrauj kolchozniekus. Viņš ir īsts organizators.

Blakus Tumilovičam — viņa uzticamā skolniece un sekotāja Nastja Verbička, padomju lauku sieviete — pirmrindniece. Būdamā dedzīga patriote, viņa pakļauj kolchoza interesēm, valsts interesēm katru savu soli, visu savu rīcību. Šajā apstākļī viņas dzīves jēga un prieks, tā ir viņas rakstura būtība.

Nastjas līgavainī — Mikola Verass autors notēlojis nedaudz pretrunīgi. No vienas puses, viņš ir kā ir līdzīgs Nastjai, piekritis viņas uzskatiem, viņas sap-

niem. Un tajā pašā laikā Mikola Verass, komunisti, brigadieris, kas beidzis agrotehniskos kursus, pilnīgi pakļāvis Pitlavanijam. Tas vēl nav viss — viņš atļāvis ieviekt sevi acīm redzami šaubīgā aferā un tādējādi lūgus beigās izrādās sakompromitēts ne mazāk par kolchoza priekšsēdētāju.

Viengabalaināks un ticamāks ir pašā Pitlavanija tēls. Viņa kļūdu iemesls ir skaidrs. Šis cilvēks ir atpalicis no dzīves, garīgi antaukojies, zaudējis radošo nemieru, kļuvis iedomāgs. Un tāpēc viņš nokļuvis privatīpašniecisku priekšstatu varā. Rezultātā Pitlavanis no neapareizām vadības metodēm nonācis līdz tiešai krāpšanai, līdz visrupākajiem kolchoza statutu pārkāpumiem.

Tomēr autors vērtīgi liķ Pitlavanijam izdarīt pārkāpumu, kas nav kvalificējams citādi kā kriminālnoziegs. Tas ir lieks krāsu sabiezējums. Pitlavanis pelna saimniecības nosodījumu jau ar to vien, ka viņa attieksmes pret dzīvi ir patērētāja attieksmes.

Saīsa interesantajā spilgtajā darbī sevišķi nepatīkama ir atsevišķās epizodes. Tā neizteiksmīgs tēls ir partijas aģitācijas komitejas otrais sekretārs Palanevičs, kas lūgā veic šķirītieshēsa funkcijas divu kolchozu priekšsēdētāju strīdā. Viņš ir auksts un sauss. Bet Palaneviča grūtais un atbildīgais darbs būtu jā ir taču patiesi cildena lieta. Tieši viņam taču skaidrāk par citiem jāredz jaunās iezīmes, skaidrās komunistiskās nākotnes iezīmes. Šā radošā darba priekš, ko autors pratis parādīt daudzos lugas tēlos, Palanevičs nav.

No lugas nav izprotams, kāda loma kolchoza „Jaunā druva” ir partijas organizācijai. No tā pašā Palaneviča runas kļūst skaidrs, ka partijas organizācija kolchozā izrādījusies tik vāja un inerta ka pilnīgi pakļāvusies kolchoza priekšsēdētājam. Izrādās, tās locekļi — Mikola Verass un vecais partijas biedrs grāmatvedis Zdaravens — tikai reļūms mēģinājuši dot padomus Pitlavanijam, kas, starb citu, tos nemaz nav ievērojis.

Gribētos, lai lugas autors pievērstu uzmanību šiem trūkumiem savā darbī, kurš visumā pareizi parādā mūsdienu padomju laukus. Interesantajā, vajadzīgajā lugai tas nāks vienīgi par labu.

(Pēc O. Nikolajeva raksta laikrakstā „Sovetskaja Iskustvo”)

Pašdarbības kora koncerts

Starp kolektīviem, kuri godam reprezentē Rīgas pilsētas mākslinieciskās pašdarbības skatu un izvirzīti republikāniskajai skatu, ir arī LPSR Tirdzniecības darbinieku arodbiedrības centrālā kluba jauktais koris (diriģents Meļodis Skuja). Savā trīs gadu ilgajā pastāvēšanas laikā koris spējis izveidoties par mākslinieciski pilnvērtīgu pašdarbības kolektīvu, kurš ar saviem priekšnesumiem iepriecinājis darba lau-

dis daudzos sarakojumos, aktos, sāt-koncertos. Apšveicama jaunā kolektīva izveidota tradīcija — ik gadus rīkot patstāvīgus koncertus ar jaunu programmu.

Beidzamajā koncertā dzirdētais repertuārs daudzpusīgs — te ietvertas tautas dziesmas, padomju komponistu un latviešu kora klasiku darbi. Daudzu dziesmu atskaņojumā varēja saklausīt īsti profesionālu veiksmi (J. Ozoliņa „Alz kalnina dūmi kūpa”, E. Melngaila „Jānu vakars”, „Bārenītes slavināšana”). Pati labākā kora īpašība — saliedēts ansamblis, tēlcamā dikcija, skanīgais sieviešu balsu materials.

Lai korim būtu nodrošināti arī turpmākie panākumi, lielāka vēriba jāpievērš vīriešu balsu izkopšanai. Diriģentam nemiīgi jāturpina slīpēt dziesmu tūstānību.

O. Grāvītis

„MĒRNIĒKU LAIKI”

Valsts Akademiskajā Dramas teatrī

Martā pēies četrdesmit gadu, kopš Jaunajā Rīgas teatrī pirmoreiz uz latviešu skatuves parādījās „Mērnieku laiki”. Pā aiztecējušiem gadu desmitiem Kaudziņu romāna dramatisējumi izrādīti visai daudz. Uz Rīgas lielākajam skatuveim vien var saskaitīt sešus inscenējumus. Līpājā četrus ievērojamus aktierus G. Zibaltis, A. Mierlauks, B. Rūmniece, T. Podnieks, u. c. nodibinājuši pat zināmas skatuves tradīcijas galvenajiem „Mērnieku laiku” tēliem.

Valsts Akademiskā Dramas teātra inscenējumā „Mērnieku laiki” tagad pirmoreiz parādās uz padomju skatuves, un izrādes modinājušas ļoti lielu skatītāju interesi.

Uz „Mērnieku laiku” izrādēm skatītāji iet ar augstām prasībām. Jau no skolas solā ikviens labi pazīst romāna tēlus un sagaida, ka aktieri tos būs rūpīgi studējuši un pareizi atveido. Turklāt padomju skatītāji sagaida, ka teātris baidstādamies uz socialistiskā realisma metodes, dziļāk un pareizāk atklās romāna saturu, nekā to spēja teātris buržuāziskās varas laikā.

Romānā spilgtas realistiskas daļas savijas ar bāliem, samākslotiem posmiem. Tāpēc teātris nevar vienkārši papāmt visu tā, kā ir romānā. Saglabājot klasiskos Kaudziņu tēlus, jāatloba nevaļadzīgais, jāpadziļina tipiskais un jāpaver skatītājam iespēja pareizi saprast mākslinieciski atveidotās tā laika dzīves īstenības dziļāko raksturu.

Laču tiesu no mīnētājiem uzdevumiem teātra kolektīva inscenētāja — teātra galvenā režisora, tautas mākslinieka Stalina premijas laureata A. Amtmana-Briedīša vadībā paveicis. Skaidrāk nekā senākajos inscenējumos parādītais sociāls attieksmes un pretīkības latviešu lauku dzīvē attiecīgās laikmeta. Reljefi atsegts zemniecības noslāņošanās process, kapitalismam strauji ielaūzoties lauku dzīvē. Atmaskota topošā kapitalisma laikmeta ierausēju zvēriskā seja (mērnieki, Prāt-

nieks, Oliniete) un pretstatā parādīts „mazā cilvēka” posts un ciešanas. Pie tam pozitīvie tēli ieguvuši it kā savīgāku seju un dzīvības asinī, lielāku protesta spēku, celot ar to inscenējuma dramatisko spriegumu.

Tomēr „Mērnieku laiku” izrādē nepacēlas gluži tāni līmeni, kādā bija visizcilākie A. Amtmana-Briedīša pēdējo gadu inscenējumi — „Zvejnieka dēls”, „Cilvēks ar šauteni”, „Zaļā zeme”, „Cīna bez frontes līnijās”. Šai izrādē nav panākta nevainojamā stila vienība. Līdzās pareiziem un pilnskanīgiem tēliem ir arī daži, kurus nevar pieņemt bez iebildumiem. Inscenējumā par maz jūtams laikmeta kolorīts, un ne katram skatītājam izdosies uztvert, ka darbība norisinās ap 1870. gadu. Arī skatuves gleznotājam L. Grasmanim šoreiz ne viss paveicies tik labi kā citkārt.

Pievēršoties atsevišķu aktieru sniegam, atmiņā tūdal pacēlas neapmierīgās, nāvē iedzītās Līenas tēls, ar kuru saistās daži sevišķi dziļi iespaidi, ko skatītājs aiznes no izrādes. Kā vienai no protesta temas nesējām Līenai šī inscenējumā liela nozīme. Stalina premijas laureates Līdijas Freimanies darbu vainago izcilī sasniegumi. Aktiše panākusi pilnīgu saplūsmu ar tēlu. Viņas tēlojums izjūsts, vienkāršs un reizē dziļš, veidots ar neklūdīgu māksliniecisku taktu un smalkjūtību. Lomu izdevies labi lekomponēt inscenējumā, sasniedzot spēcīgu kulmināciju meistariski notēlotajā ātrpata skatā.

Tēla lomai uz latviešu skatuves arvien laimējies atrast labus tēlotājus. Aleksis Mierlauks, Teodors Valdšmits, Arvids Michelsons šīn lomā ir ievērojamu priekšēci Arnoldam Milbretram, kas panācis tik lielu ārēju līdzību ar Ed. Brencēna zīmējumu, ka viņa Tēns šķiet tieši izkipsis no grāmatas lappusēm. Raksturīga viņa gaita, mikstie, vecīgie smieklī; labi parādīta Tēna lēnprātība un nevarība pļsonīgajā apkārtņē. A. Milbreita Tēns kļuvis par

„Alz kalnina dūmi kūpa”, E. Melngaila „Jānu vakars”, „Bārenītes slavināšana”). Pati labākā kora īpašība — saliedēts ansamblis, tēlcamā dikcija, skanīgais sieviešu balsu materials.

Lai korim būtu nodrošināti arī turpmākie panākumi, lielāka vēriba jāpievērš vīriešu balsu izkopšanai. Diriģentam nemiīgi jāturpina slīpēt dziesmu tūstānību.

O. Grāvītis

Tā ir tālās zemes dzīve, ko vērojam Dailes teatrī, skatīdamies csetiniešu rakstnieka Ašacha Tokajeva lugu „Līgavainī”. Laudis, ko redzam šai lugā, mums ir tik tuvi tādēļ, ka tie ir padomju laudis, ar vienīgi padomju laudim piemītošām rakstura īpašībām. Šis īpašības ir — nesamierināšanās ar saņemto, tieksšanās uz priekšu, uz jauniem panākumiem, kolektīvisms un biedriskums savstarpējās attieksmēs. Lūk, tāpēc, kaut arī autors lūgā plaši izmantojis savas zemes un tautas sadzīves specifiskās īpatnības, šī luga mums ir tik tuva un vietumis sasauca arī ar mūsu sadzīves parādībām. Cīņa pret veco, atmiršo, kas dažbrīd vēl mēģina traucēt strauji plaukstošo dzīvi, arī Padomju Latvijā vēl ir gluži ikdienīga parādība. Tādēļ Saudžena, Gugas un Mitila vaļstus nav grūti sameklēt pašu mājās, kaut arī citādos apstākļos nekā lūgā tēloti.

Taču negatīvās parādības lūgā nav galvenās. Galvenais ir jaunais cilvēks, kas Ziemeļosetijā izaudzis padomju varas gados. Lūk, luga stāsta par šādiem laudim.

Mēs skatāmies brigadierē Madinatā (tēlo Stalina premijas laureate, LPSR nopelniem bagātā māksliniece Milda Klētniece) un priecājamies par šo drosmīgo, patstāvīgo padomju meiteni, kas labi prot organizēt darbu, un vadīt kolektīvu — savu brigadi. Madinatā svešī nespārotami aizspriedumi, kādiem sendienās bija pakļautas Osetijas sievietes. Tos vēl labi atceras Madinatā māte — Dego (tēlo LPSR nopelniem bagātā māksliniece L. Zviguļe). Madinatā tikai smejas par švīģo slaustu Saudženu, kas iedomājas: viņas labvēlību nopirkt, labi samaksājot vecākiem. Un vēltīgi ap viņiem, kā smieklīga pašānēs ēna, klaino arī Mitils, piedāvādamā dažādas mantas, lai tikai Madinatā izpārcinātu Saudženu. Te parādās divas Osetijas sievietes — Padomju Osetijā, ar raltu darba sacensību, skanīgām dziesmām un priecīgu karogu plīvu uzvarētāju rokās, tālām ceļiem, kas jānīešus no visattālākām cīematiem ved uz augstākajām mācību iestādēm Tbilisi un Džaudžikau pilsētās. Otrā — vecā, nomaiļā kalnu Osetijā, ko nomāca pašmāju kņazi un cara ieliktēni. No šīs Osetijas vēl palikušas skumjās nopūtas, kad Dego atceras savu jaunību, un tāsda ēnas kā Mitils, Guga un Saudžens. Taču tās ir tikai ēnas, kuras autors ir licis izkļodēt ar smieklīem, stipru un gudru cilvēku veselīgiem smieklīem.

Nacionālo kolorītu, ar kuru autors piesātinājis lugu, teātra kolektīvs apguvis labi. M. Klētniece Madinatā lo-mā, Dego — L. Zviguļe, Safi — V. Brangule, Nina — V. Vecumiece labi parāda osetiniešu sieviešu dažādus tipus. Ja Madinatā ir strauja un skanīga kā kalnu strauts, tad to pašu nevar sacīt par Safi — kluso darba rūki, kas mīl strādāt, bet kurai nevissai veicas valoda. Taču Viņas Bran-

gules tēlojumā skatītājs gūst pilnīgu priekšstatu par visslēptākajām jūtām. Tās ir lielas un dziļas mīlas jūtas un jautro, atjautīgo Uari, no kura kūsā kūsā tautā dziļi krātā gudriba.

Uari tēlo LPSR nopelniem bagātā skatuves mākslinieks Luīss Smits. Tā nav viegla loma — taču Smits ir prātis atveidot reālu raksturu, pretstatu noslēgtajam Zaurbekam (tēlo H. Vazdiks). Uz skatuves redzam to īpato kāl-nieti, kurš vientulajās kalnu nogāzēs pats sev kavē laiku ar nebeidzamām dziesmām — stāstiem par nebijušiem notikumiem. kas tomēr pilnā dzīvē gudrības. Ar šīm tautas asprātībām un stāstiem Uari saista gan savas lorigo des, gan skatītāju uzmanību.

Mazāk izdevusies jaunīša Kazi loma (veido E. Pāvuls). Kaut arī Kazi jābūns un naivs zēns, taču Pāvula tēlojumā šis naivums ir pārāk akcentēts un tādējādi Kazi tēls vairs nav reāls. Skatītājiem dabiski rodas jautājums — kā gan brigādē, kas parādās kā labā darbā cieļi saliedēts kolektīvs, varēja rasties tāds īpatnis kā Kazi? Nina (V. Vecumiece), kas ir vienos gados ar Kazi, taču nav ne tik naiva, ne vientiesīga. Nina ir parasta pusaudze, kas kā jauns putns jau cīlā spārnus tālām lidojumam, prom no dzimtā ciemata, uz lielajām pilsētām. Mazāku lomu pats autors iedalījis kolchoza vadītājiem — priekšsēdētājam Salamam (K. Valdmanis) un kolchoza partorgam Tuganam (K. Pabriks). Mēs neredzam viņus darbībā. Ar to autors vairāk akcentējis notikumu raīto ritumu, neat-sedzot dziļāk to sakni.

Gribas minēt Gugas un Mitila lomu tēlotājus: Ati Krukli un Evaldu Valtēru. Kā vienam, tā otram izdevies parādīt, cik dziļi vēl cilvēkā dažkārt paslēpās attieksme no vecās, satrūnējušās pasaules un cik atjaudīgā tās izskatās uz padomju dzīves īstenības gaitā un daudzkrāsainā fona. Tāpat Saudžens (J. Mencas tēlojumā) sniedz labu priekšstatu par tukšu, samaitātu jaunu cilvēku, kuru kā sveķermeni vešlēģais padomju kolektīvs izstumj no sava vīdus. Tam atliek tikai viens — godīgs darbā atkarot sabiedrībā zaudēto cīenu.

Lugu iestudējuši režisore Marga Tere un līdz ar to — kolektīva panākumi ir arī režisores panākumi.

Lugā ir daudz deju. Taču te gan gribētos piezīmēt, ka, sevišķi pirmajā cīlenā, sieviešu deju drēžu vairāk ielikt diēnvīdnieku uguni un temperamentu.

Skatīties A. Tokajeva „Līgavainī”, vēreiz dziļi izjūtam, cik bagāti mēs esam. Lūk, tālās Osetijas kultūra nāk pie mums un padara bagātāku mūsu teātra mākslu. Tā vairs nav tikai Osetijas luga, jo latviešu padomju skatuves mākslinieki ar savu talanta spēku liek dzīvot rakstnieka iecerētajam tēliem. Un šie tēli itami iedarbojas uz skatītājiem — veido un virza arī mūsu dzīvi.

A. Tirzma

lam šīn izrādē nav pietiekami skaidru rakstura kontūru.

Prātnieks kopā ar Olinieti „Mērnieku laiku” dramatisējuma visspilgtākā reprezentē topošo kulaku pļsonību, tādēļ Prātnieka loma izrādē viena no vissvarīgākajām. Viktors Gruziņš izceļ Prātnieka nelielā enerģiju, necoties sasniegt savus nekrietnos nolūkus. Pirmajās izrādēs V. Gruziņš spēlēja daži pārspīlējumi gaitā un runas viennulīgā skanumā, vietām aktieris zaudēja situācijas izjūtu (piem., klētnas aīnā). Tāpat V. Gruziņš jau zināmā mērā nē šīm valstām atbrīvojies. Prātnieks būtu ticamāks, ja nelielību radītu apslēptāku.

Pietuka Krustiņa tēls apbīecina A. Jaunušāna pārvēidošanās un jēlās-nās spējas, kā arī patstāvību lomas uzvertē. Īpaši labi momenti ir goda mīlēsta aīnā. A. Jaunušāna Pietu-kam ir vairāk siltuma un naivas jūsmas nekā varētu gaidīt, tādēļ tēla satiriskais astums mazāks nekā romānā; tur Pietuks tukšāks un neīdēzīgāks — žūda un reakcionārs. Negaidīta ir pļēbaldzēnu izlokšne, ko nekā nevar at-taisnot, ja cīti runā laba vīdus dia-lektā. Arī Bisara lomas tēlotājam H. Avenam nevajadzēja ievest izlokšni runā. Izrādes stila vienība no tā cieš.

Cita tēlu grupa ir sīkie zemnieki, kas iedegušies karstā kārē pēc zemes. To starpā izvirzās Kencijs — varbūt pati populārākā figura „Mērnieku laikos”. Šīn lomā senāk lielus panākumus guvuši lemlotie raksturotāji G. Zibalts un T. Podnieks. Arī tagad Kenča tēlotājs Ludvigs Bāru apšale strānīti skatītāju smieklī. L. Bāra komika ļoti spilgtā un savdabīgā, bet reizē ar to nepārspīlēta, šķietami ļoti vienkārša un nemākslota. Tomēr aktierim jāpār-met, ka viņš pārāk spēlē tieši publikai, lomu traktēdamas tikai ārējās komikas plāksnē, runu un rīcību iekšēji pietie-kami neattaisnodams. Vissīprāk šī vaina jūtama lūgšanas monoloģā. Ken-cim nav jābūt tikai smīdīnātājam. Tēlu padziļinot, daudz iegūtu visa izrādē.

Visvaldis Silenieks kā partneris labi pieskaņojies L. Bāram. Abu spēle cīetuma aīnā panāk lielu efektu. V. Silēniekam daudz komiskas izdomas, rī-

kājot jau nupāt, nupāt pārkāpt pieļau-jamās robežas.

Nelielajā Sblētula lomā Stalina pre-mijas laureātam Karpam Klētniekam no līn nīcīgā materiāla izdevies iz-veidot ļoti dzīvu un interesantu tēlu, kas varbūt spilgtāk un dedzīgāk par visiem parāda to trakā dzīvu pēc zemes, kas pārņemusi slātaviešu un čān-gallešu saimniecības. Sblētula jautājums ir: „Uz ko vajag dzīties?”, un viņš patiesi šķiet liels „dzīšanās” pīlms.

Pretīji Kenčim un Pāvulam, kas piekūrusies zemei, Svauksu zeme maz interesē, jo viņu pievilk pilsēta, braucēni, tirdzniecība. Svarīgs ir pret-stats starb Svauksa faktisko nabadzību un tēloto kundziskumu, tāpēc nav pār-reizi, ka Kārla Sebra Svauksa nekās nīelēcina par trūcību. Viņš atstāj pār-tīkuvā, pašapziņīga, tīkāj vējgrābšlīga cilvēka iespaidu. Šķiet, ka šai ziņā ne-būtu grūti izdarīt dažus labojumus. At-sevišķi momenti K. Sebra spēlē visai interesanti un pareizi.

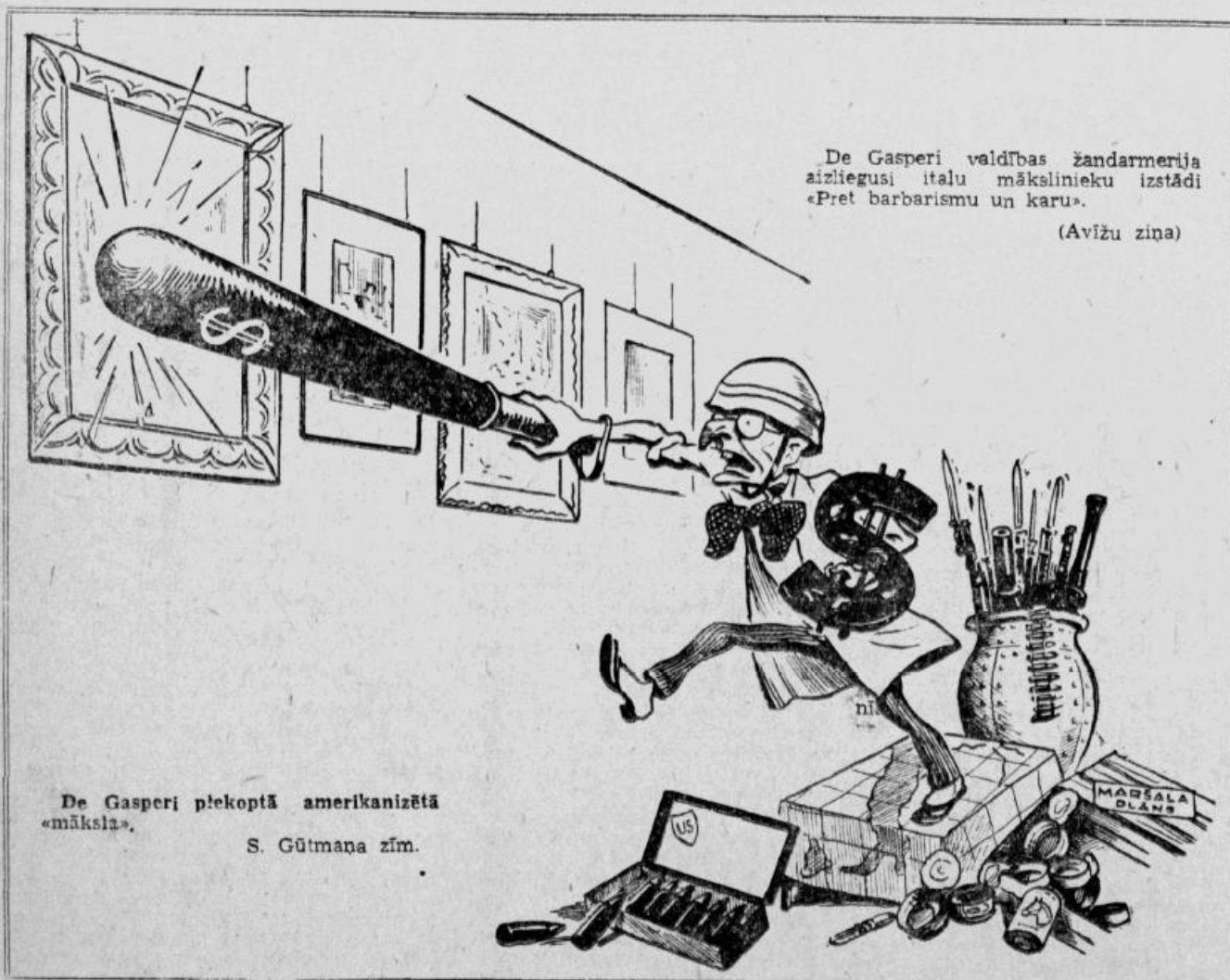
Neskaudrā iznākusi Grabovska darbī-bas līnija, kur aferista rīcība saļau-cas ar tautas taisnīgo dusmu īpatīmi Uzbrukuma skatē goda mīlēstā pīed-er nī vēlīkajiem izrādē. Šī dramatisēju-ma kļūda apbūrtina arī Grabovska lomas tēlotāja Arkadija Feldmana uzdevumu.

Pēteris Caunīšs ticami notēlo kādu nabadzīgu vīru valstī vietnieku „apul-cē. Kārlis Pamše neatlaidīgi meklē un ekrod interesantas krāsas nīelīelāī skrivera lomai: zināma nesakana vī-nām ir starb jauneklīgo balsi un vecīgo masku.

Mērnieku Feldhauzēnu tēlo nopelniem bagātās skatuves mākslinieks H. Zom-ers. Ranki — K. Kvēps. Strīku Dāvi dažās izrādēs tautas mākslinieks, Stalina premijas laureats J. Osīs, Slātavas valsts vecokā — nopelniem bagātās skatuves mākslinieks V. Svarcs, Drek-berģi — R. Baltaisvilks.

Inscentēdams „Mērnieku laiku”, Valsts Akademiskais Dramas teātris veicis darbu, kān pozitīva ideoloģiska nozīme, jo Kaudziņu romāns realistiskā satīras pīzīmā spilgti atspoguļo ievē-rojamu laikmetu latviešu tautas vēsturi.

R. Upmalnieks

MĀKSLA CĪŅĀ PRET FAŠISMU

ZANS KATALA

Pagājušis 17 gadu kopš tā laika, kad 1934. gada 12. februārī Francijas strādnieku šķira komunistiskās partijas vadībā devās pirmajā lielajā kaujā pret fašismu.

Francijas tā laika mākslas labākie pārstāvji nešaubīgiem iekļāvās šajā cīņā. Tautas pusē nostājās pazīstamie mākslinieki Matis un Marke. Labākie kino režisori Renuars un Feiders sāka veidot filmas tautai. Slaveni muzikā, smeltoties iedvesmu tautas melodijās, radīja tādas izcilas darbus kā Darius Milo «Provansas svīta» un Šarla Kečlena himna «Par Telmana atbrīvošanu». Ievērojamākie rakstnieki, kas bija sagrupējušies ap Valjanu-Kutirje, lika pamātus nacionālām revolucionāram teātrim, kura milzu iespējas atklājās ar Romēna Rolana lugas «14. jūlijs» uzvedumu.

Tiesa, vajadzēja vēl daudz ko paveikt, lai tas viss kļūtu par Francijas mākslas patiesās atdzimšanas sākumu. Ar kosmopolitisma garu saindētā franču buržuāzija vairāk nekā trīs ceturtdaļas gadsimta centās nožņaugt nacionālo mākslu ar dažādu «izsmalcinātību» sablīvējumu, kuru vienīgais mērķis bija padarīt mākslu pilnīgi nesaprotamu plašajam masām. Daudzi mākslas inteliģences pārstāvji, it īpaši tie, kas darbojās tēlotājas mākslas un muzikas laukā, cieši vien neapzinājās, ka nepieciešams izbeigt formalismu, kas viņus kavē iet vienā soli ar tautu. Tomēr ceļš uz mākslas atdzimšanu bija paveris.

Bet, lūk, vācu fašisma vietā nāca amerikāņu fašisms, kas nekādā ziņā nav mazāk bīstams Francijas neatkarībai un franču brīvībai. Mākslas darbiniekiem radās jauna grūtība.

Buržuāziskā literatūras un muzikas kritiķi novērtē pozitīvi vienīgi tos darbus, kuros svin uzvaru Vašingtonas priekšrakstos noteiktais formalisms. Radio, kas veselām strauzēm izver vulgāras dziesmiņas un riebigas naktis lokālu jēlības, pārvērties gigantiskā mašīnā klausītāju apmāšanai un dzīvniecisku instinktu audzināšanai viņos. Kinoteātri pārpildināti baidīgi pornogrāfiskajām Holivudas filmām, kas galu galā nonāvējušas Francijas kinematogrāfiju. Teātris, specializējoties idiotiskās «psicholoģiskās izsmalcinātības», kas ir tikai pretencioza vārdu spēle, atver savas durvis «aktuālām problemām» vienīgi tāpēc, lai dotu iespēju Monterlana un Fabr-Lisa tipa nodevējiem dziedāt slavas dziesmas nodevējiem. Viss tas, ko šie kungi sauc par «mākslu», pilnīgi paklausts kara kurinātāju ideoloģijas propagandai.

Mākslas darbinieku — cīnītāju pret fašismu, stāvoklis tagad ir nesalīdzināmi grūtāks nekā trīsdesmitajos gados. Amerikanizētā buržuāziskā sabiedrība ne vien nedod iespēju mākslas darbiniekiem, kas nostājušies tautas pusē, ieņemt kaut kādus oficiālus amatus, tā pilnīgi noklusē vai apmētā dublēm savā presē viņu darbus. Izmantojot visā pilnībā no amerikāņiem aizgūto metodi cīņai ar streikotājiem, buržuāzija cenšas salauzt progresīvo mākslas darbinieku pretestību, iegružot viņus nabadzībā cerot, ka viņi atgriezīsies pie buržuāzijas nožēlas pilni.

Bet šo pieaugošo grūtību apstākļos progresīvais mākslas darbinieks bal-

stās uz spēkiem, kas tagad ir ievērojami iedarbīgāki nekā pirms 17 gadiem. Viņš noteikti zina, ka viņa cīņa atbilst visai cilvēki, kas stāv par mieru visā pasaulē. Viņš redz, cik daudz pūliņu veltī demokrātiskā prese, lai iepazīstinātu darba laudis ar viņa darbiem un palīdzētu viņiem iemīlēt tos. Viņš ir liecinieks tam, kādu uzmanību veltī mākslas problēmām demokrātiskās organizācijas ar komunistisko partiju priekšgalā. Un ienaidnieka spiediens var likt atstāt ierindu vienīgi gadījumā cilvēkiem, no kuriem nav ko gaidīt kaut cik nozīmīgu ieguldījumu cīņā pret fašismu.

Visu Francijas mākslas nozaru pārstāvji aktīvi piedalās savas tautas cīņā. Visās tradicionālajās franču darba lauku manifestācijās — Pirmajā maijā, komunāru apšaunas gadadienā Perlašežas kapsētā, 14. jūlijā, Lielās Oktobra revolūcijas gadadienā — gleznotājus, skulptorus, muzikus, teātru un kino māksliniekus pārstāv viņu laicākie meistari. Kad 1950. gada aprīlī Frederiku Zolio-Kiri, saskānā ar pavēli no Vašingtonas, atcēla no amata, pirmie savu sašutumu izteica mākslas darbinieki. Nedaudz vēlāk, kad notika parakstu vākšana demokrātiskās preses glābšanai, Nacionālajā Komitejā, kas vadīja šo kampaņu, ietilpa mākslinieki Pikaso un Fužerons, kritiķis un mākslas zinātnieks Fransijs Zurdens, komponists Rože Dezormjers un kino režisors Dakens.

Francijas mākslas inteliģences labākie pārstāvji piedalās cīņā pret fašismu kā savas zemes pilsoņi ar savas mākslas līdzekļiem. Tas attiecas vispirms uz Francijas progresīvo kino. Padomju skatītāji redzējuši teicamo filmu «Ausma», ko Dakens veidēja ogļraču — 1947. gada un 1948. gada lielo streiku varoniu — dzīvē. Otrs tā paša autora darbs — «Kauja par dzīvi» — izpelnījies Miera zelta medaļu. Demokrātiskā kino darbinieku grupa, kuru iedvesmojis liela Stalīna septiņdesmit gadu jubileja, radījis filmu «Vismīļākais cilvēks». Kino māksliniece Simona Sjore nesēn darīja zināmu nedēļas laikrakstā «Vie ouvriere», ka labākie aktieri un režisori izstrādā plānu filmas uzvedumam, kurā būs parādīta cīņa par mieru un kurā visi dalībnieki strādās bez atbildības. Patiešām traģiskā materiālā stāvokļa apstākļos, kādos franču kinematogrāfiju iegružusi Trumena Amerika un tās rokaspūšī Francijā, tā ir spīlīga lēciņa par Francijas kinematogrāfijas darbinieku aktīvo līdzdalību cīņā par mieru.

Ne mazāk raksturīgs ir muzikas darbinieku paraugs, kuru vidū jau kopš Debiši laikiem bija izplatīti ļoti spēcīgi aristokrātiskais aizspriedumi. Francijas komunistiskās partijas XII kongresā labākie komponisti uzturējās ar saviem darbiem: Zaks Viners ar «Mēs turpinām Franciju», Seržs Nigs ar «Kalmraču dziesmu», Rože Dezormjers ar «Tautas dēliem». Mēs redzējām viņus arī Morisa Toreza piedesmit gadu jubilejas svinībās, kur Zans Bernars izpildīja savu «Dziesmu jūliem». Francijas progresīvie komponisti un muzikā pilnīgi izpratuši, kurā pusē ir viņu vieta.

Beidzot, arī tēlotājas mākslas laukā sākuši parādīties darbi, kas veltīti tautas cīņai. Liela nozīme ir Starptautiskās miera premijas piešķiršanai veicamajam cīņotājam pret fašismu Pablo Pikaso. Premiju viņš saņēma par baloža attēlu, kas miljoniem vienkāršu cilvēku visā pasaulē kļuvis par cēriņu simbolu. Pat oficiālā saloni ir spiesti ierādīt vietu (protams, ārkārtīgi nelabprāt) gleznām, kas attēlo tautas lielo kauju. Tā, piemēram, Zambos darbu «Firmīni», kurā attēlots Zila Moka policijas noslepkavotais ogļračis, eksponēja 1950. gada rudens izstādē, Sevalje darbu «Birojs balsošanai par mieru» — «Neatkarīgo» izstādē. Milzu nozīmi ir izstādēm, ko sārko demokrātiskās organizācijas. Tāda bija izstāde «Māksla un miers» 1950. gada aprīlī, kurā piedalījās Fužerons, Taslickis, Pinjons, Zuanens, Šabradje. Tajā izstādītās gleznās «Zivoras metalisti atsakās liet bruņutorni tankam» vai «Sievietes kavē municijas vilciena atiešanu» attēlota masu tieša cīņa. Gandrīz vienlaikus tika noorganizēta izstāde arī Metalistu klubā Pjera Timbo ielā, kur Taslickis parādīja savu slaveno gleznu «Daniēlas Kazanovas nāve». Fužerons — gleznu «Pirmā maija rīts». Damiano — biedra Stalīna portretu, īpaši jāatzīmē 1951. gada janvārī atklātā franču ogļraču dzīvē un cīņā veltīto Fužerona darbu izstāde.

Francijas mākslas darbinieku masveidā līdzdalība savas tautas antifāšistiskajā cīņā ir fakts ar lielu politisku nozīmi — tā iezīmē pagriezienu franču mākslas vēsturē.

«Mēs aicinām mūsu meistarus», — teica Moriss Torezs partijas XII kongresā, — aktīvi piedalīties strādnieku šķiras ideoloģiskajā un politiskajā cīņā. Buržuāzisko estēti dekadentiskajiem darbiem... to mākslinieku formalismam, kuriem māksla sākas ar gleznu, kurā trūkst saturs, mēs stādām pretim mākslu, kas smel savu iedvesmu socialistiskajā realismā, kas ir saprotama strādnieku šķirai, mākslu, kas palīdz strādnieku šķirai tās cīņā par savu atbrīvošanu.

Un šis aicinājums tika sadzirdēts. Progresīvo mākslas darbinieku milzīgais vairākums izprata viņiem nosprausto uzdevumu, izprata, ka cīņa pret fašismu nav atdalāma no cīņas pret formalismu. VK(b)P CK lēmumi ideoloģijas jautājumos un A. A. Zdanova runas guva lielu ievērojumu Francijā un rada tur dedzīgu atbalsi. Pēdējos četros gados Francijā plaši apsprieda šos dokumentus. Padomju darbi, kas pieejami Francijā, — lielāko tiesu muzika un filmas — noder par paraugiem, ko rūpīgi studē. Tagad progresīvie mākslas darbinieki stingri ir noteikti zina, kāds ceļš viņiem ejams.

Dodamies cīņā pret fašismu, skaidri apzinoties, kādi uzdevumi viņiem izvirzīti, Francijas mākslas progresīvie darbinieki izglābs savas dzimtenes tūkstgādīgo kultūru no izviršanas, degenerācijas, kurai to lemja mirstošais kapitalisms. Mums tagad ir pilnīgs pamats cieši ticēt un cerēt, ka Francijas māksla atrodas uz pareizā ceļa.

(No raksta laikrakstā «Sovetskaja Latvija»)

BIBLIOTEKA TALKA PĒTNIEKIEM

Palīdzēt savas republikas zinātniskajai pētniecībai un līdz ar to sekmēt visas progresīvās padomju zinātnes attīstību ir katras zinātniskās bibliotēkas centrālais uzdevums. No šā uzdevuma vadās arī ZA Fundamentālā bibliotēka, kas blakus Valsts bibliotēkai tagad izvērtusies par vienu no lielākajām republikā.

Katras bibliotēkas pamats ir tās fonds. Tādēļ arī FB vislielāko vērību piegriež sava fonda regulārai papildināšanai. Tā saņem visas jaunākās grāmatas krievu valodā un arī vērtīgākos ārzemju izdevumus 16 valodās. Ir noorganizēta literatūras apmaiņa ar tautas demokrātijas valstīm. Vadoties no Akadēmijas tematiskā plāna un lasītāju izteiktām prasībām, nemitīgi notiek fonda papildināšana ar trūkstošiem vecākiem izdevumiem.

Lai lasītāji visās laikā varētu atrast vajadzīgos materiālus, izveidota mūsdienīgu zinātnes prasību atbilstoša diferencēta katalogu sistēma, kurā ietilpst 32 dažādi katalogi un kartotēkas ar pāri par 0,5 milj. kartītēm. Nesen bibliotēka izveidoja te atrodamo žurnālu un turpinājumu izdevumu alfabētisko un sistematisko katalogu.

Pie t. s. «turpinājumu izdevumiem» šē mazliet jāpakāvejas. Tie ir dažādu zinātnisko iestāžu (akadēmiju, institutu, universitāšu u. c.) izdotie «Raksti», «Труды», «Доклады», «Ученые записки» un tml., kas iznāk ar tekošu numerāciju, pēc nenoteiktām laika posmiem un kas parasti satur vairāku autoru rakstus, bet dažreiz arī monografijas. Zinātniskās pētniecības iestāžu tikls mūsu zemē ir ārkārtīgi plašs, daudzpusīgs un produktīvs. Gandrīz visas tās arī publicē savus pētījumus un vispirms mīnēto izdevumu veidā. Pēc satura tie ir izcili vērtīgi materiāli, kas ietver visjaunākās atziņas ikvienā pētniecības nozarē.

Zinātniskām bibliotēkām ir visai svarīgs uzdevums šos materiālus pārskatīt un laika tūvināt lasītājiem. Šim nolūkam arī domāti jaunie katalogi. Tajos uzrādīts pāri par 3.300 nosaukumu un tie dod iespēju ikvienam lasītājam sekot, kā bibliotēkā ienāk kādi viņam zināmi izdevumi (alfabētiskais katalogs) un kādi izdevumi iznāk viņu interesejošā nozarē (sistematiskais katalogs). Katra atsevišķā sējuma saturu bibliotēka parāda žurnālu un zinātnisko krājumu analītiskā katalogā.

Šis katalogs, — vienīgais republikā, kurā uz š. g. 1. janvāri bija uzrādīts jau pāri par 80.000 zinātnisku rakstu, iemantojis sevišķu lasītāju ievērojumu. Tas kļuvis par pilnīgi nepieciešamu papildinājumu grāmatu katalogiem, jo katra diskusija, katra kritika kādā zinātnes nozarē vispirms atspoguļojas periodikā un zinātnisko rakstu krājumos.

Bez tam šis katalogs uzrāda arī jaunākos pētījumus un atklājumus ikvienā zinātnes nozarē, jo tie tāpat vispirms tiek publicēti zinātniskajos žurnālos un rakstu krājumos.

Gribētos vēl norādīt uz bibliotēkā noorganizēto Bibliografisko uzziņu kabinetu, kas ik dienas pa tālruni, pa pastu vai personīgi, sniedz dažādas bibliografiskas, vēsturiskas, statistiskas uzziņas, sastāda vajadzīgās literatūras sarakstus, izpilda tematiskus pieprasījumus utt. Atzīmējamās arī pastāvīgās tematiskās un jaunākās literatūras izstādes.

Atsaucoties mūsu partijas aicinājumam pārvērst meliorāciju par visas tautas lietu, bibliotēkas kolektīvs uzņemies šogad izstrādāt plašu tematisku bibliografiju par meliorāciju, ko pastāvīgi papildinās ar jaunāko materiālu.

V. Krasts,

direktora vietnieks zinātniskajā darbā

Lasītāju vēstules

NOVECOJIS ŠTAMPS

«Māksliniekam Vadimovam izdevies atbrīvoties no novecojušiem štampiem un izveidot iluzionāru dienas notikumu apskatu» — laikraksta «Sovetskaja Molodež» š. g. 9. februāra numurā raksta G. Teitelbaums, cenšoties, kā redzams, sniegt recenziju par Rīgas cirka programmu.

Bet G. Teitelbaumam tas neizdodas, nav viņam tā spēkam «atbrīvoties no novecojušiem štampiem» recenziju rakstīšanā. Kad pārlasām šo iso, bet pārsteidzoši bezsaturīgo recenziju, redzam, ka tā pilna ar šādiem «štampiem»:

Piemēram: «Draudzīgiem aplausiem skatītāji pavadīja desmit dresētos zirgus... Vispārēju sajūsmu izsauca lēcēju grupa... Ar interesi vēro balansu gaisā... Ar lielu interesi vēro spēka atrakciju... Vienīgais numurs, kas pelna ievērojumu... Spējīgais jaunais cirka mākslinieks... interesantā un jautrā veidā parāda žonglēšanas numuru... Neskatoties uz aprādītājiem trūkumiem, jaunā Rīgas cirka programma visumā atstāj labu iespaidu.»

Jātauta, kāds mērķis bijis G. Teitelbaumam, rakstot šādu «recenziju»? Tā nedod pat tik daudz, cik varam uzzināt no visvienkāršākās studinājumu afišas.

Ja rakstītājs vēlēties atzīmēt mākslinieku snieguma labās vai sliktās puses, tad arī tādi ieteikumi, kā «vispārēja sajūsma», «ar interesi» u. tml.

Nākamajā nedēļā

26. februārī, plkst. 10. Filharmonijas koncertzālē sāk darbu Latvijas Padomju mākslinieku savienības 1. kongress. Darba kārtībā: 1. Atskaite par Latvijas Padomju mākslinieku savienības darbu (referents L. Svemors). 2. LPMS statutu projekta apstiprināšana. 3. LPMS valdes vēlēšanas. 4. LPMS revīzijas komisijas vēlēšanas. 27. janvārī, plkst. 10. kongress darbu turpinās.

Šodien Mākslas darbinieku namā Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes dienai veltīts bērnu rīts. Programā Nachimova skolas audzēkņu priekšnesumi. Sākums plkst. 16.

Universitātes aulā Leningradas Akadēmiskās kapelas koncerts. Māksliniecisks vadītājs KPFSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks G. Dmitrevskis. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Dirģents LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Programā Bacha Mesa si minorā. Sākums plkst. 20.

26. februārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā kritikas komisijas sēde. Izīrās K. Krauliņa darbu «J. Raiņa sabiedriski filozofisko uzskatu attīstība līdz 1905. g. revolūcijas priekšvakaram».

Referenti A. Grigulis, E. Sokols, J. Niedere. Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā Jēlija Vana referāts «Padomju Latvijas teātris cīņā par mieru». Lugu fragmenti. Piedalās Akadēmiskā Dramas teātra, Krievu Dramas teātra, Jelgavas teātra un Jaunatnes teātra mākslinieki. Sākums plkst. 20.

27. februārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā bērnu un jaunatnes literatūras «ekcijas» sanāksme. L. Pāzes referāts «M. Gorkijs par bērnu literatūru». Sākums plkst. 18.

28. februārī Mākslas darbinieku namā A. Livānes lekcija «Nikolajs Ostrovskis — padomju jaunatnes patriotiskuma un vīrības dziedonis». Sākums plkst. 16.

1. martā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā marksisma-leninisma seminārs par V. I. Lenina grāmatu «Sols uz priekšu, divi soli atpakaļ». Sākums plkst. 18.

2. martā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā prozas sekcijas sanāksme. Izīrās A. Talca stāstu grāmatu «Ikdienas kauja». Referenti J. Grants un Ed. Damburs. Sākums plkst. 18.